

**JAMHURI YA
MUUNGANO
WA TANZANIA**

**OFISI YA RAIS
TAWALA ZA MIKOA NA
SERIKALI ZA MITAA**

**MPANGO WA UTEKELEZAJI WA
MWONGOZO WA KITAIFA WA UTOAJI WA
HUDUMA YA CHAKULA NA LISHE KWA
WANAFUNZI WA ELIMUMSINGI**

APRILI, 2023

Umeandaliwa na
**OFISI YA RAIS,
TAWALA ZA MIKOA NA
SERIKALI ZA MITAA**

YALIYOMO

VIFUPISHO VYA MANENO	.i
MAANA YA MANENO MUHIMU	ii
DIBAJI	iv
SHUKURANI.....	v

SEHEMU YA KWANZA

UTANGULIZI	1
1.1 Usuli	1
1.2 Uchambuzi wa Hali Halisi	2
1.3 Msingi wa Kuandaa Mpango wa Utekelezaji	2
1.4 Lengo Kuu	2
1.5 Malengo Mahususi	2
1.6 Kanuni Elekezi	2

SURA YA PILI

UTEKELEZAJI WA PROGRAMU	.4
2.1 Utangulizi	4
2.2 Huduma ya Chakula na Lishe Shuleni	4
2.3 Milo ya Wanafunzi Shuleni	5
2.4 Usafi na Usalama wa Maji Shuleni	7
2.5 Mashamba na Bustani za Shule	8
2.6 Huduma ya Afya na Lishe Shuleni	8
2.7 Mifumo ya Utoaji wa Huduma ya Chakula na Lishe Shuleni	9
2.7.1 Kutumia Chakula Kinachozalishwa Ndani ya Jamii	10
2.7.2 Utaratibu wa Serikali au Wadau kununua chakula	11
2.7.3 Kukasimiwa Jukumu la Ununuzi wa Chakula	11
2.7.4 Mifumo Mchanganyiko.....	11
2.8 Uendelevu wa Programu na Uhamasishaji wa Rasilimali	12

SURA YA TATU

USIMAMIZI WA HUDUMA YA UTOAJI WA CHAKULA NA LISHE SHULENI KATIKA NGAZI YA KATA, KIJIKI/MTAA NA SHULE	13
3.1 Utangulizi	13
3.2 Ngazi ya Kata	13
3.3 Ngazi ya Mtaa/Kijiji	14
3.4 Ngazi ya Shule	16

SURA YA NNE

UENDESHAJI WA MPANGO	17
4.1 Utangulizi	17

4.2 Majukumu na Wajibu 17

KIAMBATISHO

Vidokezo vya Usafi Binafsi kwa Wapishi wa Chakula Shuleni.....18

VIFUPISHO VYA MANENO

AU	African Union (Umoja wa Afrika)
AZAKI	Asasi za Kiraia
NAAIA	National Accelerated Investment Agenda for Adolescent Health and Wellbeing (Ajenda ya Kitaifa ya Kuwekeza kati-ka Afya na Maendeleo ya Vijana Balehe)
OR-TAMISEMI	Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa
PHCLS	Programu ya Huduma ya Chakula na Lishe Shuleni
SADC	Southern African Development Community (Jumuiya ya Maendeleo Kusini mwa Afrika)
SUA	Sokoine University of Agriculture (Chuo Kikuu cha Sokoine)
TET	Taasisi ya Elimu Tanzania
TFNC	Tanzania Food and Nutrition Center (Taasisi ya Chakula na Lishe Tanzania)
UDOM	University of Dodoma (Chuo Kikuu cha Dodoma)
UN	United Nations (Umoja wa Mataifa)
UNICEF	United Nations International Children's Emergency Fund (Mfuko wa Kimataifa wa Watoto)
VVU	Virusi vya UKIMWI
WyAF	Wizara ya Afya
WFP	World Food Programme (Shirika la Mpango wa Chakula Duniani)
WyK	Wizara ya Kilimo
WMJJWM	Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wanawake na Makundi Maalumu
WyMU	Wizara ya Mifugo na Uvuvi

MAANA YA MANENO MUHIMU

Asusa: Ni kiasi kidogo cha chakula ambacho sio mlo kamili na mara nyingi huliwa kati ya mlo mmoja na mwingine.

Chakula cha shule: Ni chakula au asusa zenye virutubishi kwa wingi ambazo hutolewa kwa wanafunzi wakiwa shuleni kama vile kifunguakinywa, chakula cha mchana au asusa.

Chakula: Kitu chochote kinacholiwa au kunywewa, ambacho ni salama na kinachokubalika katika jamii husika kwa kuupa mwili virutubishi kwa wingi vinavyohitajika.

Elimumsingi: Ngazi ya elimu inayohusisha Elimu ya Awali, Msingi na Sekondari (kidato cha Kwanza hadi cha Nne).

Lishe: Mchakato unaohusisha hatua mbalimbali kuanzia chakula kinapoliwa, kumeng'enywa, na hatimaye virutubishi kufyonzwa na kutumika mwilini ili kuleta afya; kimwili, kiakili na kisaikolojia.

Mfumo wa kutumia chakula kinachozalishwa ndani ya jamii: Ni utaratibu wa huduma ya chakula na lishe shuleni unaotumia chakula kilichozalishwa au kununuliwa ndani ya jamii/nchi. Utaratibu huu unasaidia upatikanaji wa chakula cha asili chenye virutubishi mbalimbali na kuimarisha masoko na kilimo cha ndani ya jamii/nchi.

Mlo Kamili: Mlo unaotokana na mchanganyiko wa vyakula vya aina mbalimbali kutoka makundi tofauti yanayojulikana kama makundi matano ya vyakula ambayo ni: (1) matunda (2) jamii ya mbogamboga (3) jamii ya nafaka na vyakula vya mizizi kama viazi na mihogo (4) vyakula vya asili ya nyama kama nyama na Samaki na jamii ya kunde kama maharage lishe (5) mafuta, asali na sukari.

Njaa iliyofichika: Upungufu wa virutubishi vya vitamini na madini mwilini.

Njaa ya muda mfupi: Hali inayotokana na mtu kukosa mlo mmojawapo katiya milo mikuu mitatu ya siku kwa wakati na hivyo kusababisha mwili kukosa nishatilishe na virutubishi vingine.

Programu ya Chakula na Lishe Shuleni: Ni mpango unaolenga kuimarisha afya na lishe ya mwanafunzi unaoambatana na utoaji endelevu wa huduma ya chakula, lishe na huduma nyingine muhimu kwa wanafunzi wa elimumsingi.

Uongezaji wa virutubishi kwenye chakula: Hiki ni kitendo cha kuongeza virutubishi kama vile vitamini na madini kwenye chakula ili kuongeza ubora wa chakula.

Uraghibishi: Ni tendo la kufanya mazungumzo na watu wenye mamlaka ya kutoa uamuzi katika jambo fulani.

Urutubishaji wa mazao kibiojia: Uongezaji wa viini lishe wakati wa uzalishaji wa mazao kibiojia ili kuongeza thamani ya lishe kama vile uongezaji wa madini na vitamini katika mahindi, maharage na viazi.

Utapiamlo: Hali inayotokana na kupungua au kuzidi kwa virutubishi vinavyohitajika mwilini kunakosababishwa na ulaji usiofaa au magonjwa.

Virutubishi: Ni viini lishe katika chakula ambavyo vinauwezesha mwili kufanya kazi zake. Karibu vyakula vyote huwa na virutubishi zaidi ya kimoja, ila hutofautiana kwa kiasi na ubora. Kila kirutubishi kina kazi yake mwilini na mara nyingi hutegemeana ili viweze kufanya kazi kwa ufanisi.

Wadau wa Elimu: Inahusisha Wizara, Idara na Taasisi za Kkisekta, Sekta binafsi, Washirika wa maendeleo, Mashirika ya Umoja wa Mataifa, Asasi za Kiraia, Mashirika ya dini, Mashirika ya Kimataifa na Kitaifa, Mashirika ya Serikali na yasiyo ya Serikali, Taasisi za kitaaluma, Taasisi za utafiti, wazazi/walezi, jamii, wanafunzi na vyombo vya habari.

DIBAJI

Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania inatambua umuhimu wa kuwa na mazingira jumuishi kwa ajili ya maendeleo ya nchi. Ili kufikia azma hiyo, Serikali imeandaa na kuridhia Sera na Miongozo mbalimbali kwa lengo la kuondoa vikwazo katika utoaji wa Elimumsingi kama vile uandikishaji mdogo wa wanafunzi, njaa ya muda mfupi, utoro na kukatisha masomo. Sera ya Elimu na Mafunzo ya mwaka 2014 inasisitiza haja ya serikali kuhakikisha huduma zote muhimu zikiwemo za chakula na afya zinapatikana shuleni ili kuboresha mazingira ya ufundishaji na ujifunzaji.

Tafiti zinaonesha kwamba kuwapo kwa huduma muhimu za chakula na lishe kwa wanafunzi wa shule za kutwa na daharia kunasaidia kuimarisha afya ya wanafunzi, kuongeza mahudhurio, ufaulu na kupunguza utoro shuleni. Kwa kuzingatia hili, mwaka 2020 Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia (WyEST) iliandaa Mwongozo wa Kitaifa wa Utoaji Huduma ya Chakula na Lishe kwa Wanafunzi wa Elimumsingi. Mwongozo huo unaeleza mambo muhimu katika utekelezaji wa huduma ya chakula na lishe kwa wanafunzi shuleni. Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa (OR-TAMISEMI) ina wajibu wa kuhakikisha Mwongozo huo unatekelezwa kikamilifu. OR-TAMISEMI pia inatambua kwamba utapiamlo ni changamoto kubwa kwa maendeleo na kikwanzo katika upatikanaji wa matokeo chanya katika ufundishaji na ujifunzaji.

Kutokana na umuhimu huu, OR-TAMISEMI imeandaa Mpango wa Utekelezaji ambao unatoa mfumo wa utekelezaji kulingana na malengo yaliyoelezwa kwenye Mwongozo wa Kitaifa wa Utoaji wa Huduma ya Chakula na Lishe kwa Wanafunzi wa Elimumsingi. Ufanisi katika utekelezaji wa Mpango huu unahitaji ushiriki wa wadau mbalimbali wakiwamo: WyEST, OR-TAMISEMI, Wizara ya Afya na Wizara nyingine, Idara na Taasisi za Kisekta, Mikoa, Halmashauri, Serikali za Mitaa, Shule, Wazazi/Walezi, Jamii na Washirika wa Maendeleo. Ni matarajio ya OR-TAMISEMI kila mdau atatimiza wajibu wake kikamilifu kama ilivyoelezwa kwenye Mwongozo na Mpango wa Utekelezaji. Inatarajiwa utekelezaji wa Mpango huu utaongeza ufanisi katika utoaji wa elimu na kuimarisha upatikanaji na utoaji wa huduma chakula na lishe bora kwa wanafunzi wa Elimumsingi.

Adolf H. Ndunguru
KATIBU MKUU

SHUKURANI

Mpango wa Utekelezaji wa Mwongozo wa Kitaifa wa Utoaji wa Huduma ya Chakula na Lishe kwa Wanafunzi wa Elimumsingi umeandaliwa na OR-TAMISEMI kwa kushirikiana na WyEST. Mpango huu unalenga kuhakikisha kwamba Mwongozo wa Utoaji wa Huduma ya Chakula na Lishe kwa Wanafunzi wa Elimumsingi unatekelezwa kwa ufanisi.

OR-TAMISEMI inatambua na kuthamini mchango wa wataalamu kutoka katika Wizara na taasisi mbalimbali zilizoshiriki kuandaa Mpango huu ambazo ni: Wizara ya Elimu Sayansi na Teknolojia (WyEST), Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wanawake na Makundi Maalumu (WMJJWM), Wizara ya Kilimo (WyK), Wizara ya Mifugo na Uvuvi (WMU), Taasisi ya Chakula na Lishe Tanzania (TFNC), Chuo Kikuu cha Sokoine (SUA), Taasisi ya Elimu Tanzania (TET), Chuo Kikuu cha Dodoma (UDOM), Mfuko wa Kimataifa wa Watoto (UNICEF), Feed the Children, SANKU, Children in Cross Fire, GAIN, Global Communities, Baraza la Kiswahili la Taifa (BAKITA) kwa kuhariri Mpango huu pamoja na wadau wengine walioshiriki katika hatua mbalimbali za uandaaji wa Mpango huu. Aidha, kwa upekee OR-TAMISEMI inatoa shukurani za dhati kwa Shirika la Mpango wa Chakula Duniani (WFP) na World Vision kwa mchango wao wa kitalaamu na kifedha katika hatua mbalimbali za uandaaji wa Mpango huu.

SEHEMU YA KWANZA

UTANGULIZI

1.1 Usuli

Huduma ya chakula na lishe shuleni ni ajenda muhimu katika masuala mtambuko yanayoweza kusaidia nchi kufikia Malengo ya Maendeleo Endelevu ifikapo mwaka 2030. Kwa kutambua faida zinazotokana na utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni, WyEST iliandaa Mwongozo wa Kitaifa wa Utoaji wa Huduma ya Chakula na Lishe kwa Wanafunzi wa Elimumsingi. Uandaaji wa Mwongozo huo ulizingatia Ajenda ya Kitaifa ya Kuwekeza katika Afya na Maendeleo ya Vijana Balehe (NAAIA) (2021-2025), Sera ya Shirika la Mpango wa Chakula Duniani (WFP) pamoja na ripoti ya utafiti wa Shirika la Chakula na Kilimo (FAO) ambayo inashauri kila nchi kuwa na Programu ya Hudumaya Chakula na Lishe Shuleni (PHCLS). Umoja wa Afrika (AU) pia unazitaka nchi wanachama kuweka mkazo katika utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni. Kwa kuzingatia hili, mwezi Julai, 2021 Jumuiya ya Maendeleo ya Kusini mwa Afrika (SADC) iliandaa mwongozo wa kikanda wa utoaji wa huduma za chakula na lishe kwa wanafunzi shuleni kwa nchi wanachama.

OR-TAMISEMI ina wajibu wa kuhakikisha kwamba Mwongozo wa Utoaji Huduma ya Chakula na Lishe kwa Wanafunzi wa Elimumsingi unatekelezwa kikamilifu. Kwa kuzingatia hili, OR-TAMISEMI imeandaa Mpango wa Utekelezaji wa miaka mitano kwa kuzingatia malengo yaliyoelezwa kwenye Mwongozo wa Kitaifa wa Utoaji wa Huduma za Chakula na Lishe kwa Wanafunzi wa Elimumsingi. Mpango huu unatoa maelezo ya namna gani kila lengo la Mwongozo litatekelezwa na kufikiwa kwa kubainisha shughuli zitakazofanywa na wadau mbalimbali ili kupata matokeo chanya ya utekelezaji wa Mwongozo kwa ufanisi. Inatarajiwa kwamba matokeo ya Mpango huu yatasaidia kutokomeza njaa ya muda mfupi, kuimarisha afya na lishe ya wanafunzi, kuongeza upatikanaji wa elimu bora, kupunguza utoro wa wanafunzi shuleni na kuinua kiwango cha ufaulu na uhitimu wa masomo.

1.2 Uchambuzi wa Hali Halisi

Serikali imefanya tafiti mbalimbali za kubaini hali halisi ya upatikanaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni na matokeo yamebainishwa katika Mwongozo wa Kitaifa wa Utoaji wa Huduma ya Chakula na Lishe Shuleni.

Takwimu za OR-TAMISEMI zinaonesha kuwa kufikia mwaka 2022 Tanzania ilikuwa na jumla ya shule 21, 390 zikiwemo 4,209 za sekondari na 17,181 za msingi. Shule zote zilikuwa na jumla ya wanafunzi 14,810,861 wanafunzi 2,607,143 walikuwa wanasoma katika shule za sekondari na 12,203,718 katika shule za awali na msingi. Taarifa zinabainisha kuwa huduma ya chakula na lishe shuleni inatekelezwa katika Mikoa na Halmashauri zote nchini lakini huduma hii bado haipatikani kwa ufanisi na ubora unaotakiwa. Ripoti zinaeleza zaidi kuwa wazazi/walezi huchangia huduma ya chakula kwa wanafunzi katika baadhi ya madarasa tu, mfano madarasa ya Elimu ya Awali na madarasa ya mitihani au

kwa wanafunzi wachache wanaomudu kulipa michango ya chakula shuleni huku wanafunzi wengine wengi wakiwa hawapati chakula shuleni. Jambo hili linaathiri usalama, afya na ujifunzaji wa wanafunzi (National Malaria Control Program, 2020).

1.3 Msingi wa Kuandaa Mpango wa Utekelezaji

Kusudi la kuandaa Mpango wa Utekelezaji ni kuweka malengo ya Mwongozo wa Kitaifa wa Utoaji Huduma ya Chakula na Lishe kwa Wanafunzi wa Elimumsingi katika vitendo. Mpango huu utatekelezwa sambamba na Mwongozo wa Kitaifa wa Utoaji wa Huduma ya Chakula na Lishe kwa Wanafunzi wa Elimumsingi. Aidha, Mpango huu utawezesha wadau wa utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni kupata uelewa mpana wa Mwongozo na kuweka mfumo utakaosaidia kuweka malengo katika mikakati na shughuli za kufanywa pamoja na kueleza jinsi rasilimali zitakavyopatikana kwa ajili ya utoaji endelevu wa huduma ya chakula na lishe kwa wanafunzi wa Elimumsingi nchini.

(a) Lengo Kuu

Lengo Kuu la Mpango huu ni kuweka mikakati na vitendo vitakavyoongoza utekelezaji wa Mwongozo wa Kitaifa wa Utoaji wa Huduma ya Chakula wa Wanafunzi wa Elimumsingi.

(b) Malengo Mahususi

Mpango huu una malengo mahususi yafuatayo:

- i. Kutoa maelekezo kwa watekelezaji kuhusu utoaji wa huduma endelevu ya chakula na lishe kwa wanafunzi wa elimumsingi;
- ii. Kutoa maelekezo kwa watekelezaji kuhusu taratibu stahiki za kufuatwa na mahitaji yanayotakiwa ili kuleta ufanisi wa upatikanaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni;
- iii. Kutoa maelekezo kwa watekelezaji namna ya kupanua wigo wa wachangiaji wa utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni;
- iv. Kutoa viwango elekezi vilivyo katika mwongozo wa utoaji huduma ya chakula na lishe kwa wanafunzi wa elimumsingi;
- v. Kutoa maelekezo kwa watekelezaji namna ya kupanga na kutekeleza mikakati endelevu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni; na
- vi. Kutoa mwongozo kuhusu uratibu, usimamizi, ufuatiliaji na tathmini ya utoaji huduma ya chakula na lishe shuleni.

1.4 Kanuni Elekezi

Zifuatazo ni kanuni elekezi zitakazotumika wakati wa utekelezaji wa Mwongozo wa Kitaifa wa Utoaji wa Huduma ya Chakula na Lishe kwa Wanafunzi wa elimumsingi nchini Tanzania

(a) Haki, Ulinzi, Usawa na Ujumuishi wa Mtoto. Haki za wanafunzi wa Elimu

ya awali, msingi na sekondari katika kupata huduma ya chakula, lishe na afya lazima zizingatiwe na kulindwa. Hii inalengakuleta ustawi wa haki sawa kwa wanafunzi wote na kupunguza tofauti katiya wanafunzi wa kawaida na wenye mahitaji maalumu wakiwemo wanaoishi katika mazingira hatarishi.

- (b) **Uendelevu.** Utekelezaji wa Programu ya huduma ya chakula na lishe shuleni (PHCLS) unapaswa kuzingatia umuhimu wa mazingira endelevu ya upatikanaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni ikiwemo usafi na usalama wa mazingira, usafi wa mwili, maji na chakula safi na salama, upatikanaji wa nishati safi nasalama na huduma za afya na lishe.
- (c) **Uhamasishaji na Ushiriki wa Jamii.** Uongozi wa Serikali za Mitaa na Vijiji pamoja na jamii zihamasishwe na kuwezesha mbinu na maarifa ya utekelezaji wa mpango wa chakula nalishe shuleni. Zijengewe uwezo wa uhamasishaji wa upatikanaji wa rasilimali za chakula na lishe kwa kutumia mbinu shirikishi ili kuwezesha utekelezajiwa Mpango huu. Jamii inapaswa kuibua na kubaini fursa na changamoto zinazokabili utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni katika mazingira yao.
- (d) **Uraghibishi.** PHCLS lazima ihamasishwe katika ngazi zote za utekelezaji wa programu kuanzia ngazi ya kitaifa hadi serikali za Vijiji/Mitaa.
- (e) **Utoaji Jumuishi wa Huduma.** PHCLS itatekelezwa kwa kuhusisha sekta mbalimbali kama vile kilimo, elimu, afya, maendeleo ya jamii na wadau wa maendeleo katika chakula na lishe kwakuzingatia viwango elekezi.
- (f) **Ushirikiano na Utaratibu.** Ushirikiano baina ya Serikali na Mashirika ya kimataifa, Wadau wa maendeleo, Asasi za Kiraia, Jamii na Sekta binafsi ni muhimu kwani utaimarisha uratibu wakisekta na kuongeza kiwango cha uwajibikaji ili kuinua na kuendeleza utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni.
- (g) **Uwajibikaji, Uwazi na Majukumu ya Pamoja.** Kuwepo kwa ufuatiliaji wa pamoja wa mara kwa mara ili kupata na kutoa taarifa kwa wadau kuhusu mwenendo wa utoaji huduma ya chakula na lishe shuleni kwa kuzingatia viashiria vya matokeo yaliyotarajiwa vilivyowekwa katika mpangokazi wa utekelezaji wa huduma hii.
- (h) **Ukuzaji wa Ubunifu wa Ndani na Teknolojia Inayofaa.** Utekelezaji wa PHCLS lazima ukuze ubunifu wa ndani kwa kuzingatia mazingira, rasilimali za ndani, maadili, uchumi na utamaduni.

SURA YA PILI

UTEKELEZAJI WA PROGRAMU

2.1 Utangulizi

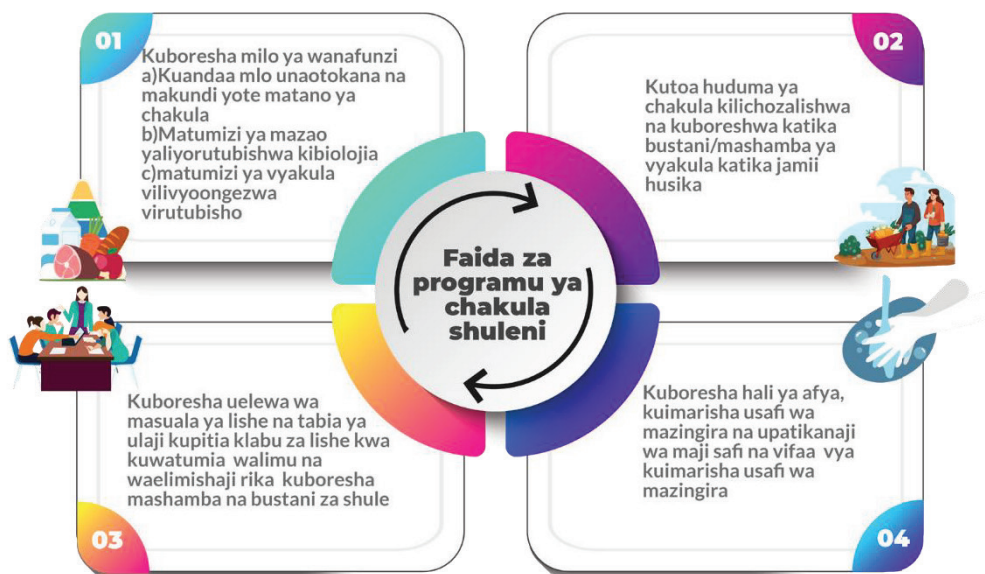
Serikali inatambua kwamba huduma ya Chakula na Lishe shuleni ni nyenzo muhimu ya kupambana na njaa iliyojificha, umaskini na aina zote za utapiamlo. Utekelezaji wenye ufanisi wa Mwongozo wa Kitaifa wa Utoaji wa Huduma ya Chakula na Lishe Shuleni utasaidia kutokomeza njaa ya muda mfupi na njaa iliyofichika kwa wanafunzi kwa ajili ya kuimarisha hali zao za afya na lishe, kuongeza mahudhurio shuleni, kuinua kiwango cha ufaulu wa masomo, kupunguza utoro shuleni na hivyo kuwezesha wanafunzi kupata maarifa, ujuzi, stadi na umahiri tarajiwa kwa maendeleo ya taifa.

Mpango wa Utekelezaji wa PHCLS unalenga kuchochea maendeleo na kuhimiza ushiriki wa wadau mbalimbali katika utekelezaji wa upatikanaji wa chakula shuleni. Mikakati ya utekelezaji wa programu hii utategemea ushirikiano mkubwa wa Wizara, Mikoa, mamlaka za Serikali za Mitaa, jamii, Shule, Sekta binafsi na Wadau wa Maendeleo kwa lengo la kuhakikisha kwamba maslahi ya kila mtekelezaji wa programu hii yatadumishwa na kuimarishwa. Hivyo, ni muhimu kwa watumiaji wa Mpango huu kuzingatia kikamilifu mapendekezo yaliyotolewa katika Mwongozo wa Kitaifa wa Utoaji wa Huduma ya Chakula na Lishe shuleni.

2.2 Huduma ya Chakula na Lishe Shuleni

Huduma ya Chakula na Lishe Shuleni ni programu inayolenga kuboresha afya na lishe ya wanafunzi wa elimumsingi. PHCLS inalenga kuhakikisha kwamba huduma ya chakula shuleni inambatana na utoaji wa huduma nyingine za afya na lishe kama vile utoaji wa dawa za minyoo, uchunguzi wa afya, utoaji wa virutubishi vya nyongeza kwa wanafunzi, tathmini ya hali ya lishe, utoaji wa chanjo, utoaji wa huduma ya maji safi na salama, usafi na usalama wa mwanafunzi na usafi wa mazingira.

Kielelezo namba 1 kinaonesha mchoro wa faida za programu ya chakula shuleni.

2.3 Milo ya Wanafunzi Shuleni

Milo inayotakiwa kutolewa shuleni ni kifungua kinywa, asusa, chakula cha mchana kwa wanafunzi wa kutwa na chakula cha jioni kwa wanafunzi wa daharia. Chakula kinachotolewa shuleni kupitia PHCLS lazima kiwe kimekubaliwa na jamii husika, kiwe salama na chenye mchanganyiko wa makundi mbalimbali ya vyakula na ikiwezekana kizalishwe na wanajamii wenyewe kwenye maeneo yao. Chakula kinachotolewa shuleni lazima kizingatie miongozo ya kitaifa ya chakula na lishe inayoonesha viwango sahihi vya chakula na mlo unaojumuisha makundi mbalimbali ya chakula kama vile matunda, mbogamboga, nafaka na vyakula jamii ya mizizi, vyakula vyenye asili ya nyama, maziwa, vyakula vya jamii ya maharage lishe, vyakula vya mafuta, asali na sukari. Inashauriwa kutumia vyakula vilivyoongezwa virutubishi ambavyo ni unga wa mahindi, mhogo na ngano ulioongezwa vitamini B12, B9, madini chuma na zinki, mafuta yaliyoongezwa vitamini A na Chumvi yenye madini joto. Vyakula vinavyotolewa lazima viwe na ubora na viwango kama ilivyoainishwa kwenye Jedwali namba 2.

Ubora wa chakula unaweza kuongezwa kwa kutumia vyakula vyenye virutubishi kwa vingi mfano kuchanganya vyakula vya nafaka na vyakula vyenye virutubishi kama vile mayai, maziwa, karoti, ubuyu au ukwaju. OR-TAMISEMI inatambua umuhimu wa sekta binafsi kwa kuziunganisha na shule katika urutubishaji wa unga wa nafaka kwa kutumia wasindikaji wadogo na wa kati walio kwenye maeneo husika ili kuwezesha matumizi ya kuongeza vitamini kwenye unga wa chakula.

Upangaji wa mlo uzingatie upatikanaji wa vyakula katika msimu husikapamoja na jiografia ya eneo husika. Ni muhimu kuhakikisha kuwa chakula kinachotolewa shuleni kinakidhi kiasi cha chakula kinachohitajika kwa afya ya mwanafunzi kila siku. Chakula kipatikane katika makundi yafuatayo: matunda na mbogamboga, nafaka ambazo hazijakobolewa na maziwa yenye kiwango kidogo cha mafuta. Inapendekezwa chakula kinachotolewa shuleni angalau kikiidhi mahitaji ya chini ya makundi hayo. Vyakula vyenye mafuta, sukari na chumvi vitumike kwa viwango elekezi. Mahitaji ya virutubishi kwa siku kwa mwanafunzi ni kama ifuatavyo:

Nishati: 1850 Kcal
Wanga: 254-347g
Protini: 46-69g
Mafuta: 35-62g
Chuma: 17,80mg
Madini joto: 120mg
Vitamini A: 600 RAE

Mifano ya vyakula vyenye virutubishi hivi imetolewa kwenye Jedwali hapa chini.

Jedwali namba 2: Uwiano wa mlo wa shule ukionyesha mahitaji ya mlo kwa kila mwanafunzi

Aina ya chakula	Uwiano wa Viwango vya chakula cha mwanafunzi kwa siku (gram)		Makadirio ya michango ya chakula kwa Mwanafunzi mmoja kwa Kilogram (Kg)							
			Mwezi		Robo Mwaka		Nusu Mwaka		Mwaka Mzima	
Aina ya kundi la chakula (baada ya kuondolewa takataka)	Miaka 3 – 10	Miaka 11 – 18	Miaka 3 – 10	Miaka 11 – 18	Miaka 3 – 10	Miaka 11 – 18	Miaka 3 – 10	Miaka 11 – 18	Miaka 3 – 10	Miaka 11 – 18
Nafaka (mf. mahindi, mchele, mtama, ulezi, uwele)	100	120	2	2.4	6	7.2	12	14.4	20	24
Vyakula vya mizizi (Mf. mihogo, magimbi, viazi vitamu)	150	200	3	4	9	12	18	24	30	40
Vyakula vya jamii ya kunde (maharage, njegere, kunde)	30	45	0.6	0.9	1.8	2.7	3.6	5.4	6	9
Vyakula vyenye asili ya Nyama (samaki, kuku, ng'ombe)	80	125	1.6	2.5	4.8	7.5	9.6	15	16	25
*Maziwa (maziwa mgando na mabichi)	200	250	4	5	12	15	24	30	40	50
Sukari	12	20	0.24	0.4	0.72	1.2	1.44	2.4	2.4	4
Chumvi	3	3	0.06	0.06	0.18	0.18	0.36	0.36	0.6	0.6
Mbogamboga	65	100	1.3	2	3.9	6	7.8	12	13	20
Matunda	75	100	1.5	2	4.5	6	9	12	15	20

*Maziwa yanaweza kutumika kama chakula cha kuongeza virutubishi kwenye mlo wa wanafunzi

- (a) Uandaaji wa Chakula.** Usafi na uhifadhi salama wa chakula uzingatiwe ili kuepuka mlipuko wa magonjwa. Watayarishaji wa chakula wanapaswa kuzingatia mambo yafuatayo:
- i. Kunawa mikono kabla ya kushika chakula na wakati wa kuandaachakula;
  - ii. Kusafisha sakafu zote, vyombo na vifaa vyote vinavyotumika katika kuandaa chakula kabla na baada ya kupika;
  - iii. Kuhifadhi chakula katika vyombo safi vyenye mifuniko;
  - iv. Kutumia maji safi na salama katika kuandaa chakula;
  - v. Vyakula vilivyopikwa visihifadhiwe pamoja na vyakula vibichi;
  - vi. Kuzingatia protokali za afya kwa mfano, kupima afya za wapishi na usafi wa mavazi; na
  - vii. Kuwe na mfumo sahihi wa kuhifadhi taka ili kuzuia uchafuzi na Kufanya mazingira safi.
- (b) Nishati ya Kupikia.** Nishati mbadala ya kuni kama gesi asilia na umeme inapendekezwa kutumikakatika utekelezaji wa PHCLS. Matumizi ya kuni yana athari nyingi za kiafya na kimazingira lakini inapokuwa hakuna nishati mbadala, zitaendelea kutumika. Matumizi ya jiko banifu inaweza kutumika ili kupunguza matumizi makubwa ya kuni. Inashauriwa shule ishirikiane na Serikali za Vijiji/Mitaa zitenge maeneoya kupanda miti kwa ajili ya kujipatia nishati ya kupikia kulingana na mazingirayao.
- (c) Jiko.** Jiko la kupikia chakula cha shule lizingatie vigezo vifuatavyo;
- i. Eneo la kutosha kupikia na kuhifadhia vyakula na kuni;
  - ii. Madirisha yanayopitisha mwanga na hewa ya kutosha, likingwedhidi ya mvua, jua na upepo;
  - iii. Huduma ya maji safi, miundombinu ya kutolea maji machafu na sehemu ya kuhifadhia takataka; na
  - iv. Matumizi ya nishati kidogo, litoe moshi kidogo na lipatikane kwa gharama nafuu

2.4 Usafi na Usalama wa Maji Shuleni

Usafi na usalama wa maji shuleni ni muhimu kwa ajili ya upatikanaji wa maji ya kunywa safi na salama pamoja na kuimarisha afya njema na tabia ya kupenda usafi kwa wanafunzi shuleni. Kwa hiyo, menejimenti za shule lazima zihakikishe kuwa miundombinu ya shule inaimarisha usafi wa chakula, huduma ya maji safi, matumizi ya vyoo, na matendo ya usafi binafsi. Hivyo, ni muhimu kuzingatia mambo yafuatayo:

- (a) Kuhakikisha maji yanapatikana kutoka chanzo salama, yahifadhiwe na

- kutumika katika hali ya usafi;
- (b) Kutumia maji safi na salama ya kunywa na kupikia;
- (c) Kuhakikisha usalama wa chakula wakati wa kuandaa, kukihifadhi na kugawa kwa wanafunzi;
- (d) Kuhakikisha kuna vifaa vya kunawia mikono;
- (e) Kuhakikisha idadi ya wanafuzi inaendana na matundu ya vyoo kwa uwiano uliopendekezwa na Serikali wa 1:20 kwa wasichana na 1:25 kwa wavulana; na vyumba vya kubadilishia nguo vinavyompa mwanafunzi faragha ya kutosha kwa mujibu wa miongozo ya Serikali;

2.5 Mashamba na Bustani za Shule

Utekelezaji wa PHCLS kwa kutumia mashamba na bustani za shule ni njia nzuri, huwezesha wanafunzi kushiriki katika Elimu ya lische kwa vitendo na kuelewa mchakato wa uzalishaji wa chakula. Mashamba na bustani za shule zinawapa nafasi wanafunzi kuwa sehemu muhimu ya utekelezaji wa PHCLS. Hii ni fursa muhimu kwa wanafunzi kufurahia mafanikio ya kazi ya mikono yao wenyewe.

Kilimo cha mashamba na bustani za shule kihusishe shughuli nyingine kama vile ufugaji wa kuku, sungura, mbuzi, ng'ombe, samaki na nyuki. Faida nyingine za mashamba na bustani za shule ni kama ifuatavyo:

- (a) Ni chanzo cha chakula ambacho husaidia kuimarisha mlo na lische ya wanafunzi;
- (b) Ni kichocheo cha afya bora;
- (c) Ni sehemu nzuri kwa wanafunzi kujifunza utunzaji wa mazingira, kilimo na lische;
- (d) Miti ya matunda inaweza kutoa kivuli ambacho kitatumiwa na wanafunzi kupumzika wakati wa kula chakula;
- (e) Hutoa somo zuri kwa wanafunzi kuhusu utunzaji wa mazingira na kujivunia shule yao; na
- (f) Ni sehemu nzuri kwa wanafunzi kukutana na kubadilishana mawazo pamoja na ujasiliamali.

Mashamba au bustani za shule zinaweza kulimwa kwenye eneo la shule na kwenye vibanda kitalu. Endapo itashindikana kuanzisha mashamba na bustani ndani ya eneo la shule, litafutwe eneo ndani ya jamii husika. Iwapo kutakosekana eneo katika jamii basi uangaliwe uwezekano wa kulima bustani kwenye makopo na mifuko (bustani viroba). Endapo kuna changamoto ya hali ya hewa basi mashamba na bustani zilimwe kwa kuzingatia kilimo cha kiikolojia.

Inashauriwa kutumia kikundi kidogo cha wataalamu wa kilimo kwa kushirikiana na wazazi/walezi wa kujitolea kusaidia kusimamia shughuli za mashamba na bustani za shule. Shule ziweke utaratibu wa wanafunzi kufanya kazi kwenye bustani na mashamba ya shule baada ya muda wa masomo au katika vipindi vya Elimu ya Kujitegemea.

2.6 Huduma ya Afya na Lische Shuleni

Mazingira wezeshi ya chakula na lische shuleni kutawezesha utekelezaji wenye ufanisi wa PHCLS. Hii ni pamoja na sera na kanuni zinazoruhusu na kukataza

uuzaji wa vyakula na vinywaji shuleni na maeneo yanayozunguka shule pamoja na kuzuia wazalishaji na wachuuzi kugawa na kuuza vyakula na vinywaji ambavyo ni hatari kwa afya za wanafunzi shuleni. Huduma ya afya na lishe shuleni inajumuisha elimu ya lishe shuleni, utoaji wa dawa za minyoo, upimaji wa uzito na urefu, upimaji wa macho, damu na utoaji wa elimu kuhusu uzuiaji wa maambukizi ya Virusi vya UKIMWI (VVU) na afya ya uzazi pamoja na masuala mengine ya kiafya kulingana na Mwongozo wa Kitaifa wa Afya Shuleni. Afua hizi ni lazima ziendane na utamaduni wa eneo husika, ziwe zinatekelezeka na kuwepo kwa muda wa kutosha ili wanafunzi waweze kuuelewa vizuri. Programu ya huduma ya afya na lishe inajumuisha vipengele vinavyoingiliana na ambavyo vinaweza kujumuishwa kwenye mtaala wa shule au kuwa sehemu ya klabu za lishe shuleni kama ifuatavyo;

(a) Elimu ya Mazoezi ya Viungo na Kushughulisha Mwili. Mazoezi ya viungo vya mwili yanapaswa kujumuishwa kwenye mtaala wa shule. Mazoezi hayo ni kama vile kutembea kwenda na kutoka shuleni, michezo wakati wa mapumziko ya chakula cha mchana, burudani na kucheza ngoma, riadha, mazoezi yaliyopangiliwa, elimu ya kushughulisha mwili, sanaa na mazoezi yaviungo. Hii inasaidia kukuza shughuli na michezo ambayo wanafunzi wote wataifurahia na kushiriki. Shule zinatakiwa kuhakikisha kuwa zina vifaa vya michezo na burudani.

(b) Huduma za Afya. Huduma za afya shuleni zinaanzishwa ili kuhakikisha upatikanaji wa huduma za msingi za afya za kujikinga na kukabiliana na magojwa na matatizo mengine yakiafya. Huduma hizi hujumuisha huduma muhimu kama vile utoaji wa dozi zaminyoo ili kuwakinga wanafunzi na minyoo na upungufu wa damu mwilini na utoaji wa nyongeza ya madini chuma kwa mujibu wa mwongozo na taratibu za kitaifa. Mada nyingine muhimu zinazotakiwa kufundishwa ni kama vile afya yauzazi, usafi wa hedhi, elimu ya kujikinga na Virusi vya UKIMWI (VVU) na utakasaji wa maji ili kuimarisha afya za wanafunzi. Huduma hizi zinapaswa kutolewa na watalamu wenye sifa na ujuzi kama vile wauguzi, madaktari, matabibu na waelimishaji wa masuala ya afya.

(c) Tathmini ya Hali ya Lishe na Utoaji wa Rufaa. Hii ni huduma ya upimaji wa hali ya lishe ya wanafunzi ili kujua hali zao za lishe na kutambua mapema wenye utapiamlo ili kuchukua hatua muafakaau kutoa rufaa kwa ajili ya kupata huduma na hivyo kuzuia utapiamlo mkali. Aidha, wataalam wa afya wanahitaji kujua hali ya lishe ya wanafunzi ili kuwezakuwashauri jinsi ya kudumisha uzito wenye afya, kudhibiti hali mienendo inayoweza kuathiri afya na kuepuka maambukizi. Huduma hizi zinapaswa kutolewa katika kituo cha tiba cha karibu na eneo la shule au shuleni na zihusishe maafisa lishe wa wilaya, wataalamu wanaotoa huduma katika jamiina walimu waliopatiwa mafunzo

2.7 Mifumo ya Utoaji wa Huduma ya Chakula na Lishe Shuleni

Nia ya Serikali ni kuwezesha upatikanaji wa huduma ya chakula na lishe kwa shule zote nchini. PHCLS itatekelezwe kwa viwango elekezi kwa kuzingatia mambo yafuatayo: Mazingira ya shule, uwezo wa kiuchumi wa wazazi/walezi

katika upatikanaji wa rasilimali na mila na taratibu za jamii za upatikanaji wa chakula husika bila kuathiri viwango vya lishe. Mifumo inayopendekezwa katika utoaji wa huduma ya chakula na lishe ni kama ifuatavyo:

2.7.1 Kutumia Chakula Kinachozalishwa Ndani ya Jamii

Mfumo huu unahusisha matumizi ya chakula kinachozalishwa au kununuliwa ndani ya jamii husika. Njia hii husaidia upatikanaji wa vyakula vya makundi mbalimbali na kuimarisha soko la ndani la mazao ya chakula. Ni utaratibu mzuri unaosaidia upatikanaji endelevu na uhakika wa chakula shuleni na kuimarisha mifumo ya matumizi na upatikanaji wa chakula nchini. Njia hii ni mwafaka katika kupanua fursa za kiuchumi kwa wakulima wadogowadogo na kukuza biashara za kuuza vyakula.

Mfumo huu unaweza kutekelezwa kwa kutumia utaratibu ufuatao:

(a) Jamii Kuchangia Chakula Shuleni. Wazazi/walezi watachangia chakula kilichozalishwa kutoka kwenye mashambayao kwa kutoa sehemu ya kipato chao kwa ajili ya chakula cha watoto wao shuleni kulingana na utaratibu na makubaliano yatakayopitishwa kwenye vikao halali. Wazazi/walezi wana uhuru wa kuchangia kiasi cha fedha kwa ajiliya kununua chakula cha shule badala ya kuchangia chakula. Wazazi/walezi pia wanapaswa kuchagua aina ya chakula cha wanafunzi. Ni wajibu wa wazazi kuunda kamati za usimamizi wa utoaji chakula shuleni.

Kupitia utaratibu huu, kamati za chakula za shuleni zitatekeleza majukumu yafuatayo:

- i. Kufanya makadirio ya kiasi cha chakula kinachohitajika na mahitaji mengine kama vile kuni, maji, vyombo vya chakula na malipo ya wapishi kwa kila mwanafunzi. Makadirio haya yanaweza kuwa ni ya mwezi, muhula au mwaka mzima;
- ii. Kuwasilisha makadirio ya bajeti kwenye mkutano wa wazazi/walezi kwa ajili ya majadiliano na kupitishwa; na
- iii. Kusimamia ukusanyaji, utunzaji, ulinzi na kutoa taarifa ya matumizi ya chakula.

(b) Utaratibu wa kutumia Wazabuni Wanaopika Chakula Shuleni.

Wazazi/walezi watafanya makubaliano ya kuchanga fedha za kulipia huduma ya chakula kitakachopikwa na mzabuni shuleni kwa ajili ya wanafunzi. Mzabuni atapatikana kwa utaratibu wa vikao vya wazazi/walezi kutokana namapendekezo ya kamati za chakula na lishe shuleni. Kamati za chakula za shulezinashauriwa kutangaza nafasi ya utoaji wa huduma hiyo kwa wazabuni wengiili kuongeza ushindani na kupata wazabuni wenye huduma bora kwa gharama nafuu. Viwango vya michango vitazingatia uamuzi wa vikao vya wazazi/walezi. Michango ya chakula inaweza kutolewa kwa ajili ya mahitaji ya siku, wiki, mwezi, nusu mwaka au mwaka mzima kulingana na makubaliano ya wazazi/walezi. Kupitia utaratibu huu, kamati ya chakula itatekeleza majukumu yafuatayo:

- i. Kufanya majadiliano ya bei ya chakula na wazabuni walioomba nafasi ya kutoa huduma hiyo;
- ii. Kuandaa mapendekezo ya orodha ya wazabuni na gharama za huduma kwa ajili ya kuwasilisha katika kikao cha wazazi/walezi,
- iii. Kuwasilisha makadirio ya bajeti na orodha ya wazabuni wanaoomba nafasi ya kutoa huduma kwenye mkutano wa wazazi/walezi;

- iv. Kusimamia michango ya chakula, ubora wa chakula na kuhakikisha zoezi linaendeshwa kwa uwazi, ufanisi na uwajibikaji.

(c) Jamii Kushiriki Kuzalisha Chakula Shuleni. Jamii itenge maeneo kwa ajili ya kuzalisha chakula cha wanafunzi shuleni. Wazazi/walezi na jamii kupitia kamati za chakula shuleni watakuwa na wajibu wa kulima, kupanda na kutunza mazao kwa ajili ya chakula cha shule. Uzalishaji usijikite kwenye mazao tu bali pia uhusishe ufugaji wa mifugo, nyuki na shughuliza bustani kulingana na rasilimali zilizopo.

Jamii zinaweza kusaidiwa na Serikali pamoja na mashirika yasiyo ya serikali kuzalisha chakula kingi kwa kupewa ruzuku ya pembejeo za kilimo kama vilembolea, mbegu na huduma za ugani kwa kutegemea sera na programu za kilimo zitakazokuwepo kwa wakati huo.

(d) Mfumo wa Ununuzi wa Chakula Kutoka kwa Wakulima. Njia hii itahusisha ununuzi wa chakula kutoka katika vyama vya ushirika vya wakulima, wachakataji wa mazao, wakulima wadogowadogo na wawekezaji ambao watasambaza chakula shuleni kwa utaratibu wa mikataba kati yaona kamati za chakula za wazazi/walezi. Njia hii inahitaji fedha kwa ajili ya kuziwezesha kamati za chakula shuleni kununua mazao yanayopatikana ndaniya jamii husika au yaliyoongezwa virutubishi. Aidha, njia hii ni kichocheo chakuongeza uwekezaji kwenye maeneo ya kilimo katika jamii kwani wakulima watakuwa na uhakika wa masoko ya mazao yanayozalishwa.

272 Utaratibu wa Serikali au Wadau Kununua Chakula

Katika njia hii chakula cha shule kitanunuliwa ndani au nje ya nchi na serikali au wadau na kusambazwa shuleni.

- (a) Njia hii hutegemea kuwepo kwa mfumo mzuri uliowekwa na serikali kwa ajili ya ununuzi na usambazaji wa chakula shuleni;
- (b) Serikali itasimamia utaratibu wa msamaha wa baadhi ya kodi kwa chakula kinachonunuliwa nje ya nchi;
- (c) Serikali au taasisi iliyokasimiwa madaraka itapanga mchakato wa ununuzi, usafirishaji na usambazaji.

273 Kukasimiwa Jukumu la Ununuzi wa Chakula

Serikali kupitia Mikoa na Halmashauri au wadau itapeleka fedha kwa ajili ya ununuzi wa chakula cha wanafunzi kila mwaka fedha za utekelezaji wa bajeti zitapelekwa shuleni. Kwa kuzingatia utaratibu huo, shule itakuwa na wajibu wa kuandaa bajeti, kununua, kuhifahi na kugawa chakula kwa wanafunzi. Njia hii itatumia wakulima wadogowadogo kama wauzaji na wasambazaji wa chakula shuleni.

274 Mifumo Mchanganyiko

Njia zaidi ya moja zinaweza kutumika kwa pamoja kwa ajili ya kuhakikisha upatikanaji wa chakula shuleni. Shule kwa kushirikiana na kamati za chakula za wazazi/walezi zitatumia njia hizi kulingana na mazingira ya upatikanaji wa chakula kwa wakati huo. Njia hii inaruhusu wadau mbalimbali kupanga utekelezaji wa PHCLS kulingana na mahitaji na mazingira jamii husika.

2.8 Uendelevu wa Programu na Uhamasishaji wa Rasilimali

Ukuaji na uendelevu wa PHCLS unahitaji kuwepo kwa uhamasishaji kwa watekelezaji wote. Sehemu hii inazingatia uhamasishaji wa upatikanaji wa rasilimali ili kupata msaada wa kifedha, chakula pamoja na ushiriki wa jamii. Jamii lazima ziwezeshe kwa kuzihimiza kujenga ari ya kujitambua kuwa ni wamiliki wa PHCLS na utayari wa kuchangia maendeleo endelevu ya programu hii. Uhamasishaji wa rasilimali lazima uweke mazingira wezeshi kwa ajili ya upatikanaji endelevu wa fedha za kutosha za utekelezaji wa vipengele vyote vya programu ya chakula shuleni.

Utekelezaji wa PHCLS unahitaji ushirikiano wa Kiwizara na Kisekta. Wizara na Sekta za kielimu zitafanya kazi hii kwa ushirikiano na Wizara nyingine za Kisekta zenye nia ya kuboresha lishe ya watoto kupitia chakula shuleni zitahusishwa kwa kuweka tengeo la bajeti mfano WyAF, WyM, WyMU na WMJJWM. Serikali za mitaa zitenge bajeti kupitia mapato ya ndani na usirikishaji wa wadau wa maendeleo kwa ajili ya utekelezaji wa huduma hii. Kwa kuwa fedha kutoka Serikali kuu zinaweza zitoshe kugharimia shughuli zote za PHCLS, kuna haja ya kuhamasisha upatikanaji wa rasilimali kutoka katika vyanzo vingine kama vile Washirika wa Maendeleo, jamii na sekta binafsi ili kuchangia bajeti ya Serikali.

SURA YA TATU

USIMAMIZI WA HUDUMA YA UTOAJI WA CHAKULA NA LISHE SHULENI KATIKA NGAZI YA KATA, KIJIKI/MTAA NA SHULE

3.1 Utangulizi

Utekelezaji wa Mwongozo wa Kitaifa wa Utoaji Huduma ya Chakula na Lishe kwa Wanafunzi wa Elimumsingi umejikita katika ushirikishwaji na uwezeshaji wa usimamizi wa Programu ya Huduma ya Chakula na Lishe Shuleni (PHCLS) katika ngazi za Kata, Vijiji, Shule na Jamii. Ufanisi wa utekelezaji wa PHCLS unahitaji ushirikiano kati ya Serikali, Sekta binafsi, wazazi/walezi na jamii katika kupanga na kutekeleza mikakati inayoweza kutekelezwa kulingana na mazingira ya jamii na shule zote nchini.

Usimamizi madhubuti katika ngazi hizi unahitaji ushirikishwaji na ujengewaji uwezo katika kuweka nia na mikakati ya utekelezaji wa PHCLS kwa kuanzisha kamati za chakula na lishe shuleni, kupanga upatikanaji wa chakula, kujenga uelewa wa pamoja, kujenga mikakati endelevu ya kuweka mipango na usimamizi wa ukusanyaji, uhifadhi na utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni. Kamati ya chakula na lishe shuleni ina uwezo wa kubuni mipango ya kupata fedha kutoka vyanzo vingine ili kuendeleza au kuboresha utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni. Wajibu na majukumu ya ngazi ya Wizara, Mkoa, Halmashauri, Kata, Vijiji/Mitaa, wadau, shule, kamati za chakula na lishe umelezwa kwa kina katika Mwongozo wa Kitaifa wa Utoaji wa Huduma ya Chakula na Lishe Shuleni. Utekelezaji wa majukumu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe katika ngazi za Kata, Kijiji/ Mtaa, Shule na Kamati za shule unafafanuliwa katika Mpango huu ili kurahisisha na kuongeza kasi ya utekelezaji wa PHCLS kama ifuatavyo:

3.2 Ngazi ya Kata

Katika ngazi ya Kata PHCLS itasimamiwa na kamati ya lishe ya Kata. Kamati hii itaundwa na Afisa Mtendaji wa Kata na kamati ya wataalamu ambayo inajumuisha Afisa Elimu wa Kata, Afisa Afya wa Kata, Afisa Maendeleo ya Jamii wa Kata, Afisa Ustawi wa Jamii wa Kata na Afisa Ugani wa Kata. Kamati hii itaeteleza majukumu yafuatayo:

(a) Uraghibishaji. Viongozi katika ngazi ya Kata watajengewa uwezo wa namna bora

ya utekelezaji wa PHCLS kwa kuhakikisha kwamba;

- i. Wanajadili umuhimu na faida za PHCLS kwenye Baraza la Maendeleo ya Kata;
- ii. Wanaandaa mkutano na Mheshimiwa Diwani ili kujadili vipaumbele na faida za PHCLS;
- iii. Wanaendesha vikao na viongozi wa siasa, dini na watu wenye ushawishi katika jamii ili kuona namna watakavyochangia katika kuleta ufanisi wa utekelezaji wa PHCLS kulingana na nafasi zao katika jamii.
- iv. Wanaratibu maadhimisho ya siku ya chakula na lishe ya Afrika kila mwaka

(tarehe 21 mwezi Machi) katika ngazi ya kata.

- (b) Kujenga Uelewa.** Afisa Mtendaji wa Kata na Afisa Elimu wa Kata watashirikiana kubainisha wataalamu na wadau muhimu wanaopatikana ndani ya Kata. Watajadili utaratibu utakaotumika kuongeza uelewa wa jamii kuhusu PHCLS.
- (c) Uhamasishaji wa Upatikanaji wa Rasilimali.** Afisa Mtendaji wa Kata atashirikiana na Afisa Elimu Kata kuwatambua wadau waliopo kwenye maeneo yao na kujadili kwa pamoja namna ya kuijengea jamii uelewa mpana zaidi kuhusu mahitaji ya PHCLS pamoja na uchangiaji warasilimali kwa utaratibu ufuatao: -
- i. Kamati ya Ustawi wa Jamii ya Kata itashirikiana na uongozi wa Kijiji/Mtaa kuweka vipaumbele vya huduma ya chakula shuleni kwenye mipango ya maendeleo;
  - ii. Uongozi wa Kata utazijengea uwezo shule na kamati za Vijiji/Mtaa kuhusu namna ya kuandaa PHCLS na kuweka utaratibu wa kupokea mipango ya utekelezaji kutoka ngazi za shule na Vijiji/Mtaa;
  - iii. Mipango hiyo itapitiwa na kamati ya maendeleo ya Kata;
  - iv. Kamati ya Ustawi wa Jamii ya Kata kwa kushirikiana na viongozi wa Vijiji/Mtaa wataitisha mikutano ya kuhamasisha wazazi/walezi na wadau wengine kushiriki katika shughuli za maendeleo za shule zinazohusu PHCLS kama vile; uanzishwaji wa bustani na mashamba ya shule, ufugaji wa wanyama wadogowadogo, uchangiaji wa nishati ya kupikia, fedha, chakula na nguvukazi.
- (d) Usimamizi Elekezi.** Usimamizi elekezi ni muhimu katika kuhakikisha utekelezaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni. Utekelezaji wake utahusisha mambo yafuatayo: -
- i. Uongozi wa Kata utatembelea shule kila mwezi kuona namna huduma za chakula na lishe zinavyotekelezwa shuleni kwa kuzingatia upatikanaji, uhifadhi na matumizi ya chakula;
  - ii. Uongozi wa Kata utapokea taarifa ya utekelezaji wa PHCLS kupitia kamati za chakula na lishe shuleni katika mikutano ya robo mwaka;
  - iii. Uongozi wa Kata utachambua taarifa za huduma ya chakula na lishe kutoka katika ngazi ya Kijiji/Mtaa na kutoa msaada wa kitaalamu kuhusu changamoto mbalimbali zitakazojitokeza; na
  - iv. Kufanya ufuatiliaji wa kila mwezi kuhusu upatikanaji, uhifadhi na matumizi ya chakula shuleni na kuwasilisha taarifa za robo mwaka katika ngazi ya Halmashauri ya Wilaya.

3.3 Ngazi ya Mtaa/Kijiji

Katika ngazi ya kijiji/ mtaa, PHCLS itasimamiwa na Kamati ya Maendeleo ya Kijiji/Mtaa. Kamati ya Maendeleo ya Kijiji/Mtaa itasimamia shughuli na mipango yote inavyotekelezwa ndani ya eneo la utawala. Katika utekelezaji wa PHCLS, Kamati ya Maendeleo ya Kijiji/Mtaa ina jukumu la kuhakikisha kuna ufikiwaji, upatikanaji na uendelevu wa huduma za utoaji wa chakula na lishe katika ngazi ya shule. Kamati ya Maendeleo ya Kijiji/Mtaa inahusika na uhamasishaji wa upatikanaji wa rasilimali, uhamasishaji wa wanajamii katika kujengewa

uelewa na ushiriki wao katika usimamizi na namna ya kushirikisha wadau wa ndani na nje ya kijiji/mtaa. Kamati ya Maendeleo ya Mtaa/Kijiji itashirikianana Kamati ya Chakula na Lishe kuhakikisha PHCLS inatekelezwa kikamilifu. Kamati hii itakuwa na wajibu wa kutafuta rasilimali zinazohitajika, kama maji, miundombinu, nishati na chakula.

- (a) **Uhamasishaji wa Jamii:** Kamati ya Maendeleo ya Mtaa/Kijiji kupitia wenyeviti wa mtaa/vitongoji kwa kushirikiana na kamati za chakula za shule ina wajibu wa kuhamasisha na kuijengea uwezo jamii kuhusu utekelezaji wa PHCLS. Uhamasishaji unaweza kufanyika kupitia njia mbalimbali kama vile mikutano ya wazazi/walezi, mikutano ya kijamii na michezo;
- (b) **Uhamasishaji wa upatikanaji wa rasilimali.** Uhamasishaji wa rasilimali utahusisha Kamati ya Maendeleo ya Mtaa/ Kijiji kwa kufanya yafuatayo:
- i. Kutambua mahitaji ya kutekeleza PHCLS;
  - ii. Kubainisha kwenye Mkutano Mkuu wa Kijiji/ Mtaa vyakula vinavyopatikana ndani ya kijiji/ mtaa, utaratibu wa utoaji, ukusanyaji, uhifadhi na namna ya kuhudumia wanafunzi shuleni;
  - iii. Kuwezesha uundwaji wa kamati za chakula za shule kupitia mikutano ya wazazi/walezi;
  - iv. Kusimamia rasilimali za utekelezaji wa PHCLS na uhamasishaji wa upatikanaji wa rasilimali;
  - v. Kuwatambua wadau walio ndani na nje ya mtaa/kijiji na kuwahamasisha kuhusu utekelezaji wa huduma ya utoaji wa chakula shuleni kwa kutoa michango inayohitajika kulingana na makubaliano ya jamii; na
  - vi. Uongozi wa Kijiji/Mtaa kwa kushirikiana na kamati ya chakula na lishe shuleni ubaini na kutumia wazazi/walezi wenye ushawishi katika jamii, viongozi wa dini na siasa, michezo, ngoma na utamaduni, wahamasishwe kutumia majukwaa yao kufanya kampeni za kuhamasisha utekelezaji wa PHCLS.
- (c) **Kujenga Uelewa.** Kamati ya uhamasishaji wa PHCLS itajumuisha wazazi/walezi wenye ushawishi, wahudumu wa afya, waratibu wa mashindano ya michezo, viongozi wa kijamii, kidini na kisiasa katika maeneo yao.
- (d) **Utoaji Endelevu wa Huduma ya Chakula na Lishe shuleni.** Kamati ya Maendeleo ya Mtaa/Kijiji, kwa kushirikiana na kamati ya chakula nalishe shuleni, ina wajibu wa kuhakikisha upatikanaji endelevu wa huduma ya chakula na lishe shuleni kwa kujenga mazingira wezeshi ya utoaji wa hudumabora za chakula shuleni kwa kufanya yafuatayo:
- i. Kutenga ardhi kwa ajili ya kulima bustani na mashamba ya shule;
  - ii. Kushirikisha jamii katika shughuli za kilimo kwenye mashamba ndani au nje ya shule ili kusaidia utekelezaji wa PHCLS;
  - iii. Kushirikisha jamii katika shughuli mbalimbali kama vile upatikanaji wa nishati ya kupikia, maji, kuandaa na kugawa chakula; na
  - iv. Kamati ya Maendeleo ya Mtaa/Kijiji itenge kiasi fulani cha fedha kutokana na mapato ya ndani kwa ajili ya utekelezaji wa PHCLS.

3.4 Ngazi ya Shule

Uongozi wa shule kwa kushirikiana na Kamati ya Maendeleo ya Mtaa/Kijiji wataitisha mkutano wa wazazi/walezi wa wanafunzi ili kuunda kamati ya chakula na lishe shuleni. Kamati hiyo itaundwa na watu saba (7) (wazazi/walezi watano (5) na wanafunzi wawili (2) kwa kuzingatia usawa wa kijinsia). Kamati itakuwa na viongozi wafuatao; Mwenyekiti, Katibu, Mtunza hazina na Mtunza stoo ambao watachanguliwa miongoni mwa wazazi/walezi. Kamati ya chakula inaweza kufungua akaunti ya benki ambayo itasimamiwa na kuendeshwa na kamati hiyo kwa niaba ya wazazi/walezi. Kamati ya chakula ya shule itatekeleza majukumu yake kama yalivyoainishwa kwenye Mwongozo wa Chakula na Lishe. Pia, kamati ya chakula na lishe shuleni itatekeleza majukumu yafuatayo:

(a) Kujenga Uelewa. Kamati ya chakula na lishe shuleni kwa kushirikiana na kamati ya shule, viongozi wa vijiji na Kata wana jukumu la kuandaa, kuhamasisha na kujenga uelewa kwa wazazi/walezi, wanajamii katika maeneo yao kuhusu umuhimu wa kutekeleza PHCLS katika ngazi ya shule. Pia, kamati ya chakula na lishe shuleni ina jukumula kujenga uelewa kwa wanafunzi kupitia klabu za chakula na lishe shuleni.

(b) Uhamasishaji wa upatikanaji wa rasilimali

- i. Kamati ya chakula na lishe shuleni itaweka mipango ya namna wazazi/walezi wanavyoweza kuchangia fedha taslimu au kiasi cha chakula kinachopatikana katika mazingira yao;
- ii. Kamati ya chakula na lishe shuleni itaandaa mkutano wa wadau ili kutoa maoni kuhusu hali ya michango kwa ajili ya utekelezaji wa PHCLS kwa kila mwezi;
- iii. Kamati itasimamia matumizi ya mashamba/bustani za shule na maeneo mengine ya shule kwa kuanzisha:
  - Kilimo cha mazao mbalimbali kama vile, miti/matunda, mazao ya chakula, mbogamboga; na
  - Ufugaji wa wanyama, nyuki na shughuli nyingine za uzalishaji kulingana na mazingira yao ili kusaidia utekelezaji wa PHCLS.Shule hizo zinashauriwa kushirikisha wataalamu mbalimbali ili kutoa msaada wa kiutaalamu unaofaa. Shule inapaswa kukuza elimu ya kujitegemea na ujuzi wa ujasiriamali katika kukuza utekelezaji wa PHCLS;
- iv. Kamati ya chakula na lishe shuleni itahamasisha upatikanaji wa rasilimali kwa ajili ya kuweka miundombinu bora ya utekelezaji wa PHCLS kulingana na viwango vya Serikali;
- v. Kutumia ushirikiano wa wazazi/walezi na kamati ya chakula na lishe katika kuhamasisha upatikanaji wa rasilimali kutoka kwa wazazi/walezi na jamii kwa ajili ya utekelezaji wa PHCLS; na
- vi. Kamati ya chakula na lishe shuleni itahusika katika kuhakikisha usalama wa chakula kinachokusanywa kutoka kwa wazazi/walezi kinatumika kwa kuzingatia utaratibu uliopangwa na wazazi/walezi.

SURA YA NNE

UENDESHAJI WA MPANGO

4.1 Utangulizi

OR-TAMISEMI, kwa kushirikiana na wadau wa elimu, itahakikisha Mwongozo wa kitaifa wa Utoaji wa Huduma ya Chakula na Lishe Shuleni unatekelezwa kikamilifu. Lengo la Mwongozo wa Utekelezaji wa Utoaji wa Huduma ya Chakula na Lishe Shuleni ni kuwezesha ufanisi katika utoaji wa huduma za chakula na lishe kwa wanafunzi wa elimuumsingi. Utekelezaji wa Mwongozo huo unategemea kwa kiasi kikubwa utekelezaji kamilifu wa majukumu ya kila mdau muhimu. OR-TAMISEMI itaratibu utekelezaji wa Mwongozo wa Kitaifa wa Utoaji wa Huduma ya Chakula na Lishe kwa Wanafunzi wa Elimuumsingi. Majukumu ya kila upande yametajwa katika Mwongozo na mchango wa kila mshirika umeelezwa katika kiambatishi cha andiko hili.

Utekelezaji wenye ufanisi wa PHCLS utategemea usimamizi madhubuti wa Sekretarieti za Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa kuwa jumuishi kwa kushirikisha idara mbalimbali zikiwemo Elimu, Viwanda, Biashara, Ustawi wa Jamii, Kilimo, Habari na Mawasiliano, Maendeleo ya Jamii, Takwimu na Maji. Mkazo mkubwa uwekwe katika shule zote zenye huduma ya chakula na lishe na ambazo bado hazijaanza kutekeleza ili kuharakisha uanzishaji wa programu hii kitaifa. Mamlaka za Serikali za mitaa zinatakiwa kutumia mbinu mbalimbali za kuhimiza jamii kushiriki katika uhamasishaji wa upatikanaji wa rasilimali. Inatarajiwa kwamba ndani ya miaka miwili ya mwanzo shule zote zitakuwa zimeanza kutekeleza Mpango huu.

4.2 Majukumu na Wajibu

Majukumu na wajibu katika utekelezaji wa PHCLS yamefafanuliwa katika kiambatishi kwa kuonesha mikakati, shughuli, viashirio, mapendekezo ya bajeti na wadau muhimu katika utekelezaji wa Mpango huu. Kiambatishi cha andiko hili hakijapendekeza chanzo cha ufadhili wala wa bajeti ili kila mamlaka inayotekeleza shughuli hii iweze kutumia ubunifu wake kuhakikisha raslimali watu na fedha zinapatikana. Hata hivyo, mikakati na shughuli zote zilizoanishwa zinapaswa kutekelezwa.

Ofisi ya Rais TAMISEMI inatambua kuwa utekelezaji wa PHCLS ni jumuishi unahitaji uungwaji mkono kutoka katika Wizara za Kisekta kama vile WyEST, OR-TAMISEMI, WyAF, WyK, WyMJJWM, WyMU, Sekretarieti za Mikoa, Mamlaka za Serikali za Mitaa, shule, jamii, Mashirika yasiyo ya Serikali, Mashirika ya Umoja wa Mataifa, Washirika wa Maendeleo, Sekta binafsi, Vyombo vya habari, Taasisi za utafiti, Asasi za kiraia na Taasisi za kidini kama wadau muhimu katika utekelezaji wa PHCLS. Jukumu la Serikali katika ngazi zote ni kujenga mazingira wezeshi kwa kuingiza shughuli zote za PHCLS ndani ya mipango kazi ya mwaka. Bajeti ya PHCLS haitegemei fedha kutoka Serikalini tu bali kutoka sekta binafsi na washirika wa maendeleo ambao huchangia fedha za uendeshaji wa PHCLS.

Kiambatisho

Vidokezo vya Usafi Binafsi kwa Wapishi wa Chakula Shuleni

Ili kulinda usalama wa chakula kila mtu anayeshiriki moja kwa moja kwenye uhifadhi, uandaaji na utoaji wa chakula azingatie yafuatayo:

1. Nawa mikono yako vizuri kwa sabuni na maji tiririka na kuikausha kabla ya kushika chakula.
2. Kausha mikono yako kwa kutumia taulo safi, tishu au mashine ya kukaushia mikono.
3. Usivute sigara, kutafuna tafuna vitu, kutema mate, kumbadili mtoto nepi au kula kwenye chumba cha kutunzia chakula au kuandalia chakula.
4. Jizuie kwa nguo/kiwiko wakati wa kukohoa au kupiga chafya eneo la chakula au sehemu ya kuandalia au kutunza chakula.
5. Vaa mavazi safi na maalumu kama vile aproni wakati wa kuandaa chakula
6. Weka nguo ulizobadilisha na vifaa vyako vingine ikiwemo simu ya mkononi mbali na sehemu ya kupikia na kutunzia chakula
7. Funga nyuma nywele ndefu na kuzifunika
8. Kata kucha zako ili iwe rahisi kuzisafisha
9. Kucha zisipakwe rangi kwani inaweza kuingia kwenye chakula.
10. Epuka kuvaa vito au pete za vidoleni na hereni za masikioni.
11. Funga michubuko yote au vidonda kwa bandeji ya vidonda. Inashauriwa kutumia bandeji isiyopitisha maji.
12. Vaa glovu zinazotumika mara moja endapo una vidonda mikononi.
13. Badilisha glovu zako mara kwa mara.
14. Kama hujisikii vizuri usifanye kazi ya kuandaa au kupika chakula na badala yake mjulishe mkuu wako wa kazi kuhusu hali yako.

OFISI YA RAIS TAMISEMI TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (OR-TAMISEMI)																			
UTEKELEZAJI WA MWONGOZO WA KITAIFA WA UTOAJI WA HUDUMA YA CHAKULA NA LISHE KWA WANAFUNZI WA ELIMUMSINGI																			
MKAKATI	UTEKELEZAJI	MATOKEO	VIASHIRIA	MALENGO YA KUKIFIWA	MATUMIZI YA BAJETI	BAJETI	MUDA WA UTEKELEZAJI					BAJETI ILIYOTENGWA KWA MWAKA					MSIMAMIZI	WATEKELEZAJI	
							2023	2024	2025	2026	2027	2023	2024	2025	2026	2027			
LENGO LA KWANZA: Kuwaongoza watekelezaji katika utoaji endelevu wa huduma ya chakula na lishe shuleni.																			
MATOKEO: Kuimarika kwa Ushirikishwaji wa wadau mbalimbali katika utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni																			
Kuiishirikisha jamii na wadau kuhusu utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni kwa wanafunzi wa elimumsingi	Kuandaa machapisho yenye taarifa za utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni	Taaarifa za utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni	Idadi na aina ya taarifa za utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni	Mabango, vipeperushi, broshua, radio na televisheni	Malipo ya uandaaji na uchapishaji wa taarifa za utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni	84,000,000	10%	30%	50%	75%	100%	16,800,000	16,800,000	16,800,000	16,800,000	16,800,000	WyEST	OR-TAMISEMI, TFNC, MOICIT, MOA, MoCDGWSG, MoFL, MOH, vyombo vya habari, wadau wa maendeleo	
	Kuzindua Mpango wa Utekelezaji wa Huduma ya Chakula na Lishe Shuleni	Mpango wa Utekelezaji wa Huduma ya Chakula na Lishe Shuleni uliozinduliwa	Tukio la Uzinduzi Idadi ya vyombo vya habari vya magazeti vinavyotoa habari za programu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni.	Tukio la Uzinduzi Wakati wa uzinduzi wa programu	Kuchapisha nakala 40,000 @ 5000 za vitabu vya mpango wa utekelezaji wa utoaji wa chakula na lishe shuleni kwa gharama ya shilingi 200,000,000. Uchapishaji wa matangazo ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni, vyombo vya habari vinne (redio mbili na televisheni mbili), gharama za washiriki 300 wakati wa uzinduzi (chakula na viburudisho, burudani, usafiri na posho, vinywaji na ukumbi shilingi 117,500,000)	317,500,000	100%					317,500,000						OR - TAMISEMI	MOEST, Wadau wa Maendeleo, Taasisi ya chakula na lishe shuleni na lishe Tanzania, vyombo vya habari, Taasisi na mashirika yasiyokuwa ya kiserika, MDAs
	Kufanya mikutano ya uhamasishaji na watunga Sera na wafanya maamuzi wa programu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni.	Hamasa kwa watunga sera na wafanya maamuzi juu ya mpango wa chakula na lishe shuleni	Idadi ya Mawaziri, Wabunge, Wakuu wa Mikoa na Makatibu Tawala waliofikiwa	Mkutano mmoja kwa mwaka	Gharama za washiriki 60 wa kikao chakula na viburudisho, burudani, usafiri na posho, vinywaji na ukumbi	120,000,000	10%	30%	50%	75%	100%	24,000,000	24,000,000	24,000,000	24,000,000	24,000,000	24,000,000	OR - TAMISEMI	MDAs na wadau wa maendeleo
	Kufanya kampeni kupitia vyombo vya habari ili kuongeza uelewa wa jamii na wadau juu ya programu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni.	Kuongezeka kwa uelewa wa jamii na wadau kuhusu programu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni.	Idadi ya semina zilizofanyika kupitia vyombo vya habari; Idadi ya tahariri zilizotolewa	Semina moja (1) ya kitaifa kupitia vyombo vya habari Vinne; semina moja za kikanda	Mkutano mmoja (1) wa kitaifa kupitia vyombo vya habari Vinne, watangazaji wawili, washiriki 52 wawezeshaji watano (5) kwa siku 2	228,400,000	10%	30%	50%	75%	100%	45,680,000	45,680,000	45,680,000	45,680,000	45,680,000	45,680,000	OR - TAMISEMI	MOEST, TFNC, MOICIT, MOA, MoCDGWSG, MoFL, MOH, vyombo vya habari, wadau wa maendeleo
			Idadi ya matangazo na ujumbe uliotolewa kwenye mitandao ya kijamii; idadi ya watumiaji waliofikiwa.	Jumbe tano (5) kwenye mitandao ya kijamii mitano (5) kwa kila robo ya mwaka	Shilingi 150,000 kwa wiki kwa robo mwaka	12,000,000	10%	30%	50%	75%	100%	2,400,000	2,400,000	2,400,000	2,400,000	2,400,000	2,400,000	2,400,000	OR-TAMISEMI
Idadi ya matangazo yaliyotolewa na vipindi vya radio vilivyotangazwa na idadi ya wasikilizaji waliofikiwa.			Vipindi vinne (4) vya televisheni, michezo minne(4) ya televisheni kwa mwaka.	Redio ya taifa shilingi 10,500,000 kwa robo mwaka	210,000,000	10%	30%	50%	75%	100%	21,000,000	42,000,000	52,500,000	63,000,000	31,500,000	31,500,000	31,500,000	OR - TAMISEMI	

	Kuonea na wafadhili, Wizara za Kisekta na wadau binafsi ili kuhamasisha upatikanaji wa rasilimali na kubaini maeneo yanayohitaji kufanywa utafiti. .	Kujumuishwa kwa programu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni kwenye bajeti ya serikali na wadau wengine.	Kiasi cha fedha kilichotengwa kwa ajili majadiliano na wafadhili kuhusu ya programu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni.	Mikutano mitatu kwa mwaka	chakula na lishe shuleni, ukumbi na posho za viongozi	36,000,000	10%	30%	50%	75%	100%	7,200,000	7,200,000	7,200,000	7,200,000	7,200,000	OR-TAMISEMI	MOEST, TFNC, Wizara za Kisekta
	Kusambaza mwongozo na nyaraka za programu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni kwa Maafisa Elimu, Maafisa Lishe, Wanataaluma, Watafiti na wadau wa maendeleo.	Mwongozo wa Kitaifa mmoja (1) na mpango wa utekelezaji mmoja (1) kwa kila shule, Mkoa na serikali za mitaa	Idadi ya nakala zilizochapishwa na kusambazwa shuleni	Mwangozo wa Kitaifa mmoja (1) kwa kila shule, mpango wa utekelezaji mmoja (1) kwa kila Mkoa na serikali za mitaa	Kuchapisha nakala za mwongozo ya kitaifa ya huduma ya chakula na lishe shuleni	200,000,000	10%	30%	50%	75%	100%	100%	200,000,000				OR-TAMISEMI	MOEST, Wadau wa Maendeleo
		Maafisa Elimu, Maafisa Lishe wa Mkoa na Halmashauri, Maafisa Lishe, wadau wa maendeleo, taasisi za kitaaluma na watafiti kupata taarifa juu ya programu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni	Idadi ya Maafisa, Taasisi na wadau wa maendeleo waliopata nakala za kitabu cha Mpango wa utekelezaji wa chakula na lishe shuleni	Maafisa Elimu, Maafisa Lishe wa Mkoa na Halmashauri, Maafisa Lishe, wadau wa maendeleo, taasisi za kitaaluma na watafiti	Semina moja ya kitaifa Maafisa Elimu, Maafisa Lishe wa Mkoa na Halmashauri, Maafisa Lishe, wadau wa maendeleo, taasisi za kitaaluma na watafiti		325,000,000	50%	50%				162,500,000	162,500,000	-	-	-	OR-TAMISEMI
Jumla Ndogo ya Lengo la Kwanza						1,532,900,000						597,080,001	500,580,000	148,580,000	159,080,000	127,580,000		
Kuimarisha mifumo ya utoaji wa chakula na lishe shuleni	Kuwepo kwa ramani inayoonesha aina ya mifumo ya utoaji wa chakula na lishe inayotumika katika shule zote	Kuweka kwenye ramani mifumo yote ya utoaji wa chakula na lishe inayotumika	Kuwepo kwa ramani	Kuandaa ramani moja ya mifumo ya chakula shuleni	Kufanyika kwa kikao kazi cha kuandaa ramani ya mifumo ya chakula shuleni	120,000,000							120,000,000	-	-	-	OR TAMISEMI	MOEST, ACADEMIA, TFNC, Development Partners
Matokeo: Viwango Stahiki vya Taratibu za Uendeshaji kwa Maendeleo Endelevu ya Mpango wa chakula na lishe shuleni.																		
Matokeo 2: Kupata Virutubishi Kutoka Milo ya Shule Iliyoboreshwa kwa Kuongezwa Virutubishi.																		
Kukuza matumizi ya vyakula vilivyoongezwa virutubishi vya chakula na lishe shuleni kwa wanafunzi shuleni	Kuandaa nyenzo za matangazo	Nyenzo za kutangazia matumizi ya vyakula vilivyoongezwa virutubishi vya chakula na lishe shuleni zilizochapishwa na kusambazwa.	Idadi ya nyenzo zilizoandaliwa na kusambazwa kwa watekelezaji wa utoaji wa huduma ya chakula na lishe	Machapisho matano (5) matangazo	Gharama za uandaaji na uchapishaji wa matangazo siku ya maadhimisho ya chakula na lishe shuleni Barani Afrika, mwezi Machi kila mwaka.	100,000,000	10%	30%	50%	75%	100%	20,000,000	20,000,000	20,000,000	20,000,000	20,000,000	OR - TAMISEMI	PO-RALG, NFS, MOEST, Sectoral Ministries, taasisi za kitaaluma, wadau wa maendeleo
Jumla Ndogo ya Lengo la Pili (2) Matokeo ya Pili (2)						100,000,000						20,000,000	20,000,000	20,000,000	20,000,000	20,000,000		
LENGO LA 3: Kuwaogoa watekelezaji wakuu kupanua wigo wa wachangaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni																		
MATOKEO 1: wachangaji wa Huduma ya chakula na lishe shuleni nchini walioratibiwa																		
Kushiriki maadhimisho ya Siku ya Kimataifa ya chakula na lishe shuleni Barani Afrika	Kuadhimisha Siku ya chakula na lishe shuleni Barani Afrika	Taarifa za utekelezaji wa programu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni	Kufanyika kwa maadhimisho ya siku ya chakula na lishe shuleni barani Afrika	Tukio moja kwa mwaka	Gharama za maadhimisho ya siku ya tukio	300,000,000	10%	30%	50%	75%	100%	60,000,000	60,000,000	60,000,000	60,000,000	60,000,000	WyEST	PO-RALG, PMO, Wizara za Kisekta, taasisi za kitaaluma, wadau wa maendeleo, vyombo vya habari, sekta binafsi

Uratibu wa utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni	Kuanzisha njia za uratibu katika ngazi ya kitaifa	Kundi la wataalamu wa huduma ya chakula na lishe shuleni lilioanzishwa katika ngazi ya kitaifa	Idadi ya mikutano ya uratibishaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni iliyofanyika	Mkutano mmoja kwa mwaka	Gharama za chakula na lishe shuleni posho kwa washiriki kutoka ngazi ya taifa hadi shuleni	58,800,000	10%	30%	50%	75%	100%								WyEST	PO-RALG, PMO, Wizara za Kisekta, taasisi za kitaaluma, wadau wa maendeleo, vyombo vya habari, sekta binafsi
	Kuraghibisha ujumuishaji wa agenda ya chakula na lishe shuleni katika mipango na bajeti za wizara husika.	Agenda ya chakula na lishe shuleni iliyojumuishwa kwenye idara zote za wizara na mashirika	Idadi ya kamati zilizojumuisha mpango wa chakula na lishe shuleni katika agenda zao	Wizara za kisekta	Gharama za chakula na lishe shuleni posho kwa washiriki 30	20,000,000	10%	30%	50%	75%	100%								WyEST	PO-RALG, MOEST, PMO, Wizara za Kisekta, taasisi za kitaaluma, wadau wa maendeleo, vyombo vya habari, sekta binafsi
Jumla Ndogo ya Lengo la 3, Matokeo ya 1						378,800,000						75,760,000	75,760,000	75,760,000	75,760,000	75,760,000	75,760,000			
LENGO LA 4: Kuwapa watekelezaji aina na viwango stahiki vya huduma ya chakula na lishe shuleni.																				
Matokeo: Kuanzishwa, kusambazwa na kutekelezwa kwa viwango stahiki vya ubora na usalama wa chakula na lishe shuleni.																				
Kukuza na kuimarisha ubora na usalama wa chakula na lishe shuleni	Kuwajengea uwezo/kuwapa mafunzo viongozi katika ngazi ya Mkoa na Halmashauri kuhusu uhifadhi wa chakula na lishe shuleni.	Viongozi waliopewa mafunzo ya uhifadhi wa chakula na lishe shuleni.	Idadi ya viongozi waliopewa uwezo.	Viongozi wa ngazi ya Mkoa	Siku tatu za mafunzo zenye washiriki 40 kwa kila kundi	51,480,000	50%	50%											OR - TAMISEMI	MOEST, PMO, TFNC/MOH, Wizara za Kisekta, taasisi za kitaaluma, wadau wa maendeleo, vyombo vya habari, sekta binafsi
	Kuandaa miongozo ya uhifadhi na usimamizi sahihi wa chakula na lishe shuleni	Miongozo ya uhifadhi na usimamizi wa chakula na lishe shuleni iliyoandaliwa	Kuwepo kwa miongozo ya uhifadhi na usimamizi wa chakula na lishe shuleni	Mwongozo mmoja (1)	Warsha ya siku 5 kwa watu 20	24,000,000	100%													OR - TAMISEMI
Jumla Ndogo Matokeo ya 4						75,480,000						44,592,000	30,888,000							
Lengo la 5: Kutoa mwongozo wa namna ya kupanga na kutekeleza mikakati endelevu ya huduma za chakula na lishe shuleni.																				
Matokeo ya 1: Asilimia 100% ya shule zinatoa milo yenye lishe kwa kuzingatia mwongozo wa kitaifa wa utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni na lishe kwa wanafunzi wa elimu msingi.																				
Kupanua programu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni kwa wanafunzi wa elimu msingi.	Uraghibishaji wa upatikanaji wa rasilimaliwatu ya kutosha ili kupanua programu	Rasilimaliwatu ya kutosha na yenye mafunzo	Idadi ya wataalamu wa utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni waliopokea mafunzo.	Viongozi 52 wa ngazi ya Mkoa, 368 ngazi ya Halmashauri na kamati za shule	Majukwa yaliyopokea	-	10%	30%	50%	75%	100%								OR-TAMISEMI	
Kuhakikisha upatikanaji wa chakula na lishe shuleni kwa wakati	Kuimarisha usimamizi wa mnyororo wa ugavi wa chakula na lishe shuleni, ufuatiliaji na utoaji taarifa juu ya huduma ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni katika ngazi ya Mkoa	Mnyororo wa ugavi wa chakula na lishe shuleni ulioimarishwa.	Kiasi na aina ya chakula na lishe shuleni kilichokusanywa shuleni mwanzoni mwa muhula.	Utoaji wa mafunzo kwa wahusika wa huduma ya chakula na lishe shuleni katika ngazi ya Mkoa.	Siku mbili za mafunzo kwa viongozi 52.	9,600,000	10%	30%	50%	75%	100%								OR-TAMISEMI	PO-RALG, MOEST, TBS, wadau wa maendeleo, sekta binafsi
Jumla Ndogo ya matokeo ya 5, pato la 1						9,600,000						1,920,000	1,920,000	1,920,000	1,920,000	1,920,000	1,920,000			
Matokeo ya 2. Shule zilizopewa miundobinu ya kutosha ya chakula na lishe shuleni (majiko, vyombo, maji, sehemu za kuhifadhi chakula na lishe shuleni nk.)																				

Kupanua na kuboresha miundombinu ya chakula na lishe shuleni	Kuraghibisha uanzishwaji na uboreshaji wa miundo mbinu ya chakula na lishe shuleni yenye gharama nafuu (jiko, stoo, maji, bwalo la chakula na lishe shuleni) ili kurahisisha upikaji wa chakula na lishe shuleni	Kuwepo kwa miundombinu ya kutosha ya chakula na lishe shuleni	Asilimia ya shule zenye miundombinu ya chakula na lishe shuleni inayohitajika	Jengo lenye majiko yanayotumia nishati kidogo, stoo, maji na bwalo la chakula na lishe shuleni kulingana na viwango vilivyowekwa na serikali	Mikutano ya uraghibishaji	12,000,000	10%	30%	50%	75%	100%	1,800,000	2,200,000	2,700,000	3,300,000	2,000,000	OR-TAMISEMI	MOEST, waduu wa maendeleo, sekta binafsi
	Kuraghibisha upatikanaji wa majiko vifaa vingine vya chakula na lishe shuleni kama vile sahani, vikombe na sufuria.	Kuwepo kwa vifaa vya kupikia vya kutosha.	Asilimia ya shule zenye vifaa vya chakula na lishe shuleni	Sahani, vikombe, vijiko, masufuria kulingana na viwango vya serikali masufuria 4 ya kupikia yenye ujazo wa lita 100, vyombo vya kupakulia chakula na lishe shuleni	Mikutano ya uraghibishaji	12,000,000	10%	30%	50%	75%	100%	1,200,000	2,400,000	3,000,000	3,600,000	1,800,000	OR-TAMISEMI	MOEST, waduu wa maendeleo
Jumla Ndogo, Matokeo ya 5 Pato la 2						24,000,000						3,000,000	4,600,000	5,700,000	6,900,000	3,800,000		
Matokeo ya 3: Elimu ya afya na lishe iliyoibeshwa katika ngazi ya shule																		
MATOKEO: Data za utekelezaji wa programu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni																		
Kuhakiki mifumo ya BEMIS na EMIS ili kujumuisha viashirio vya huduma ya chakula na lishe shuleni.	Mifumo ya BEMIS na EMIS iliyohakikiwa	Kujumuishwa kwa viashirio vya huduma ya chakula na lishe shuleni kwenye mifumo ya BEMIS na EMIS			Mikutano ya kitaalamu ya uhakiki wa mifumo/warsha.		10%											
	Kuandaa na kusambaza zana za kukusanyia data za huduma ya chakula na lishe shuleni.	Taarifa za chakula na lishe zilizokusanywa	Orodha zana za ufuatiliaji na tathmini iliyoandaliwa na kusambazwa.	Zana za kukusanyia taarifa za ufuatiliaji na tathmini	Warsha ya wataalamu wa mifumo ya BEMIS	35,000,000		30%	50%	75%	100%	5,500,000	7,000,000	7,000,000	8,000,000	7,500,000	OR-TAMISEMI	MOEST, MOH, TFNC, waduu wa maendeleo
		Zana za kukusanyia data zilizoandaliwa	uwepo wa zana za kukusanyia data		Warsha ya wataalamu wa mifumo ya BEMIS													
		Uwepo wa zana za kukusanyia data za ufuatiliaji na tathmini iliyoandaliwa na kusambazwa	Idadi wa watumishi wa Halmashauri wenye zana za kufanyia ufuatiliaji na tathmini		Mikutano ya kiufundi/warsha.	90,000,000	10%	30%	50%	75%	100%	12,000,000	18,000,000	22,000,000	28,000,000	10,000,000	OR-TAMISEMI	MOEST, MOH, TFNC, waduu wa maendeleo
Kuimarisha njia za ukusanyaji wa data za ufuatiliaji na tathmini ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni.	Kanzidata ya ya huduma ya chakula na lishe shuleni ya kuaminika na inayopatikana kwa wakati	Uwepo wa kanzidata ya huduma ya chakula na lishe shuleni iliyosahihi katika ngazi ya kitaifa	Kuandaa kanzidata ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni	Mikutano ya uhakiki wa kanzidata za utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni	12,000,000	10%	30%	50%	75%	100%	2,100,000	2,500,000	3,000,000	4,500,000	2,200,000	OR-TAMISEMI	waduu wa maendeleo	
	Serikali na waduu kutumia na kutunza kanzidata iliyoimarika																	
Kuunda timu ya pamoja ya kitaifa ya ufuatiliaji na tathmini ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni.	Timu ya pamoja ya ufuatiliaji na tathmini iliyoandwa na kupewa mafunzo.	Idadi na asilimia ya Mkoa iliyofanyiwa ufuatiliaji.	Ufuatiliaji na tathmini	Washiriki 20, kutoka wizara za WYEST, OR TAMISEMI, Wizara ya Afya, taasisi ya TFNC na waduu wa maendeleo, watafanyia ufuatiliaji na tathmini mara moja kwa mwaka siku mbili kila mwaka	156,000,000	10%	30%	50%	75%	100%	25,000,000	30,000,000	36,000,000	38,000,000	27,000,000	OR-TAMISEMI		

Kampuni/Taasisi ya kujitegemea kufanya tathmini ya Mpango wa Utekelezaji wa Mwongozo wa Kitaifa wa Utoaji wa Huduma ya chakula na lische shuleni kwa kipindi cha miaka miwili	Taarifa ya tathmini ya huduma ya chakula na lische shuleni na lische baada ya miaka miwili (2) ya utekelezaji.	Uwepo wa taarifa ya tathmini ya ufuatiliaji na Utekelezaji wa Mwongozo wa Kitaifa wa Utoaji wa Huduma ya chakula na lische shuleni baada ya miaka miwili	Tathmini moja (1) ya kitaifa kila baada ya miaka miwili	Gharama za kulipa (kampuni/taasisi ya kujitegemea) itakayofanya ufuatiliaji na tathmini ya utekelezaji wa utoaji wa huduma ya chakula na lische shuleni)	250,000,000										100,000,000		150,000,000	OR-TAMISEMI	MOEST, MOH, TFNC, wadau wa maendeleo, Wizara za Kisekta					
Kufanya tathmini ya mwisho ya utekelezaji wa mwongozo wa huduma ya chakula na lische shuleni	Tathmini ya huduma ya chakula na lische shuleni na lische iliyofanyika baada ya miaka mitano (5) ya utekelezaji.	tathmini ya miaka mitano ya utoaji wa huduma ya chakula na lische shuleni	Tathmini moja (1) ya kitaifa	(kampuni/taasisi ya kujitegemea) itakayofanya ufuatiliaji na tathmini ya utekelezaji wa utoaji wa huduma ya chakula na lische shuleni)	250,000,000												250,000,000	OR-TAMISEMI	MOEST, MOH, TFNC, wadau wa maendeleo, Wizara za Kisekta					
Kusambaza taarifa ya matokeo ya mwisho ya tathmini ya miaka mitano ya utekelezaji wa utoaji wa huduma ya chakula na lische shuleni	usambazaji wa matokeo ya thathmini	Serikali na wadau kuwa na nyaraka za taarifa	Usambazaji wa taarifa	Majukwaa yaliyopo yatatumika (Siku ya Kitaifa ya chakula shuleni na mikutano ya robo mwaka ya vikundi vya kiufundi)	250,000,000																			
Jumla Ndogo					1,043,000,000										44,600,000		57,500,000		168,000,000		78,500,000		446,700,000	
KATIBU TAWALA WA Mkoa																								

MATOKEO: Uimarikaji wa ushirikishwaji wa jamii na wadau mabalimbali katika utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni.																			
1	Kushirikisha jamii na wadau katika utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni.	Kufanya kampeni kwenye vyombo vya habari ili kukuza uelewa juu ya programu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni kupitia redio za jamii na vyombo vingine vya habari.	Kuongezeka kwa uelewa wa jamii na wadau juu ya programu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni.	Idadi ya semina na matangazo ya vyombo vya habari yaliyofanyika	Vyombo kumi vya habari ndani ya Mkoa husika	Mkutano mmoja (1) unaoshirikisha vyombo vya habari kumi na moja (1) kutoka katika kila Halmashauri na wawezeshaji watano (5) kwa siku moja (1)	3,645,000										OR - TAMISEMI	Wadau wa maendeleo katika elimu, Katibu Tawala wa Mkoa, Wizara ya elimu, TFNC	
				Idadi ya matangazo na ujumbe kwenye mitandao ya kijamii na watumiaji waliotikwa.	Jumbe tano (5) kwenye mitandao ya kijamii	Sh.400,000 kwa robo mwaka kama gharama za mitandao ya kijamii.	2,000,000	10%	30%	50%	75%	100%	400,000	400,000	400,000	400,000	400,000	OR - TAMISEMI	Wadau wa maendeleo katika elimu, Katibu Tawala wa Mkoa, Wizara ya elimu, TFNC
				Idadi ya vipindi vya redio vilivyotangazwa.	Vipindi kumi (10) vya redio.	Shilingi 500,000 zitatumika kulipa gharama za radio za kijamii	25,000,000	10%	30%	50%	75%	100%	5,000,000	5,000,000	5,000,000	5,000,000	5,000,000	OR - TAMISEMI	Wadau wa maendeleo katika elimu, Katibu Tawala wa Mkoa, Wizara ya elimu, TFNC
				Idadi ya jumbe zilicosomwa kwenye mitandao ya kijamii.	Machapisho manne (4)	Shilingi 1500,000 zitatumika gharama za machapisho	30,000,000	10%	30%	50%	75%	100%	6,000,000	6,000,000	6,000,000	6,000,000	6,000,000	OR - TAMISEMI	Wadau wa maendeleo katika elimu, Katibu Tawala wa Mkoa, Wizara ya elimu, TFNC
				Idadi ya vipindi vya televisheni vilivyotangazwa na idadi ya watazamaji.	Televisheni nne (4) za ndani.	Programu itatangazwa mara mbili kwa mwaka katika televisheni nne (4) tofauti.	30,000,000	10%	30%	50%	75%	100%	6,000,000	6,000,000	6,000,000	6,000,000	6,000,000	OR - TAMISEMI	Wadau wa maendeleo katika elimu, Katibu Tawala wa Mkoa, Wizara ya elimu, TFNC
		Kufanya mikutano ya uhamasishaji kwenye mamlaka ya serikali za mitaa	Uwepo wa harama juu ya huduma ya chakula na lishe shuleni kwenye serikali za mitaa	Idadi ya mikutano ya harama iliyoanywa juu huduma ya chakula na lishe shuleni.	Kuzifikia mamlaka za serikali za mitaa kumi na moja (11) kwa mwaka.	Mikutano 11 ya CMT, washiriki 30 kwa kila halmashauri.	2,000,000	10%	30%	50%	75%	100%	400,000	400,000	400,000	400,000	400,000	OR - TAMISEMI	Wadau wa maendeleo katika elimu, Katibu Tawala wa Mkoa, Wizara ya elimu, TFNC
			Ushiriki wa taasisi za kitaaluma na utafiti kwenye programu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni katika ngazi ya mamlaka za serikali za mitaa.	Idadi ya taasisi za kitaaluma na utafiti zinazoshiriki kwenye shughuli ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni.	Taasisi 15 za kitaaluma na utafiti 15 ndani ya Mkoa.	Kila taasisi watu wawili (2)	3,645,000	10%	30%	50%	75%	100%	650,000	720,000	750,000	800,000	725,000	OR - TAMISEMI	Wadau wa maendeleo katika elimu, Katibu Tawala wa Mkoa, Wizara ya elimu, TFNC

Kuhakikisha chakula na lishe shuleni kinapatikana shuleni kwa muda wa mwaka mzima	Kuimarisha usimamizi wa upatikanaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni chenye virutubishi bora na kiwango kinapatikana kwa muda mwafaka ndani ya mwaka mzima	Usimamizi wa utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni ulioimarika	Idadi ya ufuatiliaji wa upatikanaji wa chakula na lishe shuleni uliofanyika	Viongozi wa usimamizi wa utoaji wa huduma ya chakulana lishe katika Halmashauri zote	Majukwaa yaliyopo yatumike														OR - TAMISEMI	Wadau wa maendeleo Katibu Tawala wa Mkoa, Wizara ya elimu, TFNC
Jumla ndogo ya matokeo namba 1																				
Matokeo ya 2. Upatikanaji wa miundombinu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni (vifaa vya jikoni, majiko, maji, stoo, umeme n.k)																				
Kupanua na kuboresha miundombinu ya chakula na lishe shuleni.	Kusaidia uanzishaji na uboreshaji wa miundombinu na vyombo vya chakula na lishe shuleni kwa gharama nafuu (bwalo la chakula na lishe shuleni, jiko, stoo, miundombinu ya maji)	Uwepo wa miundo mbinu ya chakula na lishe shuleni ya kutosha	Asilimia ya shule zenye miundombinu ya chakula na lishe shuleni inayohitajika	Viongozi wa usimamizi wa utoaji wa huduma ya chakulana lishe katika Halmashauri zote	Mikutano kati ya viongozi wa Mkoa na Halmashauri wanaosimamia utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni		10%	30%	50%	75%	100%								OR - TAMISEMI	Wadau wa maendeleo Katibu Tawala wa Mkoa, Wizara ya elimu, TFNC
	Kusaidia ununuzi wa vifaa vya jiko la chakula na lishe shuleni cha shule linalotunza nishati na vifaa vingine kama vile sahani, vikombe, sufuria, na vyombo vya kupakulia chakula na lishe shuleni.		Asilimia ya shule zenye majiko yanayotumia nishati kidogo		Tumia jukwaa lililopo															
Jumla Ndogo Matokeo 5 output 2																				
Matokeo ya 3: Elimu ya Afya na Lishe Shuleni iliyoboreshwa																				

6	Kuimarisha njia ya ukusanyaji wa data za utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni	Kuhuisha taarifa za utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni.	Kuimarika kwa uhifadhi na utumiaji wa data za utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni na serikali zitakazotumi ka katika mipango ya serikali na wadau wengine	Upatikanaji wa kanzidata wa iliyohuishwa yenye taarifa za utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni.	Timu ya Ufuatiliaji na tathmini	hakuna mahitaji ya bajeti	-											OR - TAMISEMI	Wadau wa maendeleo katika elimu, Katibu Tawala wa Mkoa, Wizara ya elimu, TFNC		
		Kuanzisha na kuipa maelekezo timu ya pamoja ya ufuatiliaji na tathmini katika ngazi ya Mkoa	Uundaji wa timu ya pamoja ya kufanya ufuatiliaji na tathmini katika ngazi ya Mkoa	Idadi ya timu za ufuatiliaji na tathmini zilizoundwa na kupatiwa mafunzo	Timu ya Ufuatiliaji na tathmini	Tumia jukwaa lililopo														RAS	
		Kufanya usimamizi na ufuatiliaji wa kitaalamu na tathmini ya utekelezaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni.	Orodha za ukaguzi wa ufuatiliaji na tathmini zilizotengen ezwa na kusambazwa.	Uundaji na usambazaji wa orodha ya ukaguzi	Timu ya Ufuatiliaji na tathmini	hakuna mahitaji ya bajeti														RAS	Wadau wa maendeleo katika elimu, Katibu Tawala wa Mkoa, Wizara ya elimu, TFNC
		Kupata mrejesho kutoka kwa wanafunzi	Usimamizi saidizi na shirikishi wa ufuatiliaji na tathmini ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni	Kutolewa kwa msaada wa kiufundi mara mbili(2) kwa mwaka kwa ripoti ya ufuatiliaji na tathmini.	Timu ya viongozi wa utekelezaji wa chakula na lishe shuleni	Timu ya viongozi wa utekelezaji wa chakula na lishe shuleni kufanya ufuatiliaji na tathmini katika Halmashauri mara moja kila mwaka kwa muda wa siku mbili	30,000,000	10%	30%	50%	75%	100%	6,000,000	6,000,000	6,000,000	6,000,000	6,000,000	6,000,000		OR - TAMISEMI	Wadau wa maendeleo katika elimu, Katibu Tawala wa Mkoa, Wizara ya elimu, TFNC
		Kupata mrejesho kutoka kwa wanafunzi	Ukupatikama kwa mrejesho	Taarifa ya mrejesho uliopatikana.	Focus LGAs from basic education students	hakuna mahitaji ya bajeti	-													Mkurugenzi wa Halmashauri	Wadau wa maendeleo katika elimu, Katibu Tawala wa Mkoa, Wizara ya elimu, TFNC
Jumla ndogo ya lengo namba 6							30,000,000				6,000,000	6,000,000	6,000,000	6,000,000	6,000,000	6,000,000					
MAMLAKA ZA SERIKALI ZA MITAA																					
LENGO LA 1:Kuwaongoza watekelezaji kutoa huduma endelevu za chakula na lishe shuleni.																					
MATOKEO: Kuimarika kwa ushiriki wa wadau mbalimbali katika utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni																					
	Kufanya kampeni kupitia maigizo, mikutano, na kutembelea shule ili kuongeza uelewa wa jamii na wadau kuhusu program ya chakula na lishe shuleni	Kuongezeka kwa uelewa wa jamii na wadau kuhusu programu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni.	Idadi ya semina, mikutano na taarifa za vyombo vya habari zilizofanyika katika jamii na shuleni	Viongozi wa jamii Kata na Shule	Mkutano mmoja kati ya kamati ya chakula na lishe shuleni na vyombo vya habari vya kijamii kwa ajili ya kutoa matangazo redioni	45,680,000	10%	30%	50%	75%	100%	9,136,000	9,136,000	9,136,000	9,136,000	9,136,000	9,136,000		OR - TAMISEMI	Mkurugenzi wa Halmashauri, wadau wa maendeleo	
			Idadi ya mikutano ya kuongeza uelewa iliyofanyika, ziara zilizofanywa shuleni na ujumbe muhimu uliotangazwa	Kamati ya chakula na lishe shuleni ngazi ya Halmashauri kuzifikia jamii, Kata na shule zote.	Shilingi, 1,500,000 posho na usafiri	7,500,000	10%	30%	50%	75%	100%	1,500,000	1,500,000	1,500,000	1,500,000	1,500,000	1,500,000		Mkurugenzi wa Halmashauri	Wadau wa Maendeleo, Mkurugenzi wa Halmashauri	

Kushirikisha jamii na wadau katika utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni		Idadi ya matangazo na ujumbe uliotolewa kwenye machapisho	Kufikiwa kwa wanajamii, Kata na shule	Shilingi 3,000,000 za uchapishaji na usambazaji wa ujumbe	3,000,000	10%	30%	50%	75%	100%	600,000	600,000	600,000	600,000	600,000	Mkurugenzi wa Halmashauri	Wadau wa Maendeleo, Mkurugenzi wa Halmashauri	
	Kufanya mikutano ya uhamasishaji na madiwani watoa maamuzi, walimu, wanafunzi, kamati za shule za chakula na lishe shuleni na jamii kuhusu huduma ya chakula na lishe shuleni.	Kutolewa kwa elimu juu ya huduma ya chakula na lishe shuleni kwa wanasiasa, viongozi, wazazi/walezi na walimu iliyoanyika	Idadi ya mikutano kuhusu utoaji elimu ya chakula na lishe shuleni kwa madiwani, wazazi/walezi na walimu iliyoanyika	Kufikiwa kwa wanajamii, Kata na shule	Mikutano minne (4) kwa mwaka kwa wataalamu wa Mamlaka za Serikali za Mita, viongozi wa Kata, Maafisa ugani, Walimu na Wadau wa Maendeleo.	30,000,000	10%	30%	50%	75%	100%	5,000,000	6,500,000	6,500,000	7,000,000	5,000,000	OR - TAMISEMI	Mkurugenzi wa Halmashauri, wadau wa maendeleo
	Katika utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni	Wanafunzi, maafisa ugani, na jamii iliyohamasishwa kuhusu utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni.	Idadi ya mikutano iliyoanyika katika jamii na Halmashauri kuhusu utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni.	Viongozi wa kufikia jamii, Kata na Shule	Usafiri na posho za viongozi wa Halmashauri kwa mikutano minne (4) kila mwaka	19,200,000	10%	30%	50%	75%	100%	3,840,000	3,840,000	3,840,000	3,840,000	3,840,000	Mkurugenzi wa Halmashauri	Wadau wa Maendeleo, Mkurugenzi wa Halmashauri
	Kufanya mikutano ya uhamasishaji na wadau wa elimu ili kukusanyia rasilimali. Ukusanyaji lazima uzingatie masuala ya kisera kuhusu mpango wa lishe shuleni.	Kuunganishwa kwa mpango wa chakula na lishe shuleni na lishe kwenye mipango na bajeti za mitaa	Asilimia ya kiwango cha fedha zilizotengwa kwaajili ya mpango wa chakula na lishe shuleni	Wadau wa elimu	Majukwaa yaliyopo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Mkurugenzi wa Halmashauri	Wadau wa Maendeleo, Mkurugenzi wa Halmashauri
	Usambazaji wa nakala za kitabu cha mpango wa utekelezaji wa utoaji wa huduma	Nakala za mpango wa utekelezaji wa utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni kuzifikia Kamati za Maendeleo za shule na wadau wengine muhimu	Asilimia ya shule zilizopokea nakala za mpango wa utekelezaji wa utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni.	Kufikiwa kwa Kata na shule	Itafanywa wakati wa mafunzo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	OR - TAMISEMI	Wadau wa Maendeleo, Mkurugenzi wa Halmashauri

Kuimarisha ushiriki wa wadau katika utekelezaji wa programu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni	Kuwaunganisha wadau katika utekelezaji fanisi wa programu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni.	Kuongezeka kwa ushiriki wa wadau katika utekelezaji wa programu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni.	Idadi ya wadau wanaoshiriki katika utekelezaji wa programu ya chakula na lishe shuleni.	Sekta binafsi, CBOs, NGOs, FBOs	Mkutano mmoja (1) kwa mwaka wa wadau wa utekelezaji wa programu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni (malipo ya ukumbi, matangazona chakula) kikao cha siku moja	58,800,000	10%	30%	50%	75%	100%	11,760,000						OR - TAMISEMI	Mkurugenzi wa Halmashauri, wadau wa maendeleo	
		Kueleweka kwa agenda ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni kwa kamati za maendeleo za Kata na shule	Idadi ya mikutano ya ngazi ya Kata na jamii katika maeneo ya utekelezaji wa programu ya chakula na lishe shuleni	Kamati za utekelezaji katika ngazi ya Kata na jamii	Majukwaa yaliyopo															
Jumla Ndogo ya lengo la 3 Matokeo 1						58,800,000						11,760,000	11,760,000	11,760,000	11,760,000	11,760,000	11,760,000			
LENGO LA 4: Kuwapa watekelezaji viwango stahiki vya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni na lishe kwa wanafunzi																				
Matokeo:Kuanzishwa, kusambazwa, na kutekelezwa kwa viwango vya ubora na usalama wa chakula na lishe shuleni kwa asilimia 100 ya shule																				
Kukuza na kumarisha ubora na usalama wa chakula na lishe shuleni	Kufanya tathmini ya usalama na ubora wa chakula na lishe shuleni	Kuzijengea uwezo kamati za utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni katika ngazi ya Kata na shule kuhusu programu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni	Kamati za chakula na lishe shuleni za shule na Kata zilizojengewa uwezo kuhusu utunzaji na uhifadhi usalama wa chakula na lishe shuleni	Idadi ya watu waliojengewa uwezo.	Shule zote za msingi na sekondari	Siku 3 za mafunzo kwa washiriki 40	9,600,000	50%	50%				3,840,000	5,760,000					OR - TAMISEMI	Mkurugenzi wa Halmashauri, wadau wa maendeleo
		Kupungua kwa upotevu na uchafuzi wa chakula na lishe shuleni unaotokana na mbinu duni za uhifadhi wa chakula na lishe shuleni	Asilimia ya kupungua kwa upotevu na uchafuzi wa chakula na lishe shuleni	Shule zote za msingi na sekondari	Kakuna bajeti inayohitajika															
		Viwango bora vya usalama wa chakula na lishe shuleni	Asilimia ya shule zinazofuata viwango vya kitaifa vya ubora na usalama wa chakula na lishe shuleni	Shule zote za msingi na sekondari	Ziara 1 ya usimamizi kwa mwaka kwa watu 4 kwa kila ziara, Tathmini 1 kwa kila mwaka															
						9,600,000	10%	30%	50%	75%	100%	1,920,000	1,920,000	1,920,000	1,920,000	1,920,000	1,920,000	OR - TAMISEMI	TBS, Maafisa Usalama wa chakula na lishe shuleni, wadau, na Maafisa Ugani	

		Kuwepo kwa miongozo ya uhifadhi na usimamizi wa chakula na lishe shuleni.	Kusambaza miongozo ya uhifadhi na utunzaji stahiki wa chakula na lishe shuleni	Idadi ya shule zenye miongozo ya utunzaji wa uhifadhi wa chakula na lishe shuleni	Shule zote za msingi na sekondari	Warsha ya siku 5 yenye washiriki 20, uchapaji wa nyaraka	14,000,000	100%										OR - TAMISEMI	TFNC, PORALG, MoA, Taasisi za kitaaluma	
			kuwepo kwa miundombinu ya kuhifadhi chakula na lishe shuleni	Idadi ya shule zinazofuata kikamilifu miongozo ya utunzaji wa chakula na lishe shuleni	Shule zote za msingi na sekondari	Tumia majukwa yaliyopo													Mkurugenzi wa Halmashauri, wadau wa maendeleo	
			Idadi ya shule zenye miundombinu kuhifadhi chakula na lishe shuleni cha shule	Idadi ya shule zenye miundombinu stahiki ya kuhifadhi chakula na lishe shuleni cha shule	Shule zote za msingi na sekondari														Mkurugenzi wa Halmashauri, wadau wa maendeleo	
Jumla ndogo ya Matokeo ya 4							33,200,000					19,760,000	7,680,000	1,920,000	1,920,000	1,920,000				
Lengo la 5: Kutoa mwongozo juu ya namna ya kupanga na kutekeleza mikakati endelevu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni																				
Matokeo ya 1. 100% ya Shule zinazotoa chakula na lishe shuleni chenye lishe kwa kuzingatia mwongozo wa kitaifa wa utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni na lishe kwa wanafunzi wa elimu msingi																				
		Kuoneza nguvukazi ya rasilimali wa kutosha ili kupanua wigo wa utekelezaji wa programu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni.	Uwepo wa nguvu kazi yakutosha iliyopewa mafunzo ya huduma ya chakula na lishe shuleni	Idadi ya wadau wanaohusika katika utekelezaji wa utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni waliopatiwa mafunzo.	Shule zote za msingi na sekondari	Tumia majukwa yaliyopo	-	10%	30%	50%	75%	100%							OR - TAMISEMI	Mkurugenzi wa Halmashauri, wadau wa maendeleo
		Kuoneza idadi ya shule zinazotekeleza programu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni kulingana na mazingira ya jamii husika	Mpango bora wa utekelezaji wa programu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni katika shule zote nchini	Mpangokazi wa utekelezaji wa programu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni unatekeleze ka	Shule zote za msingi na sekondari	Mkutano wa siku moja wa kamati/bodi za shule utakaosimamiwa na Maafisa Elimu Kata ukiwa na washiriki 10	24,500,000	10%	30%	50%	75%	100%	3,900,000	5,400,000	5,500,000	6,000,000	3,700,000		OR - TAMISEMI	Mkurugenzi wa Halmashauri, wadau wa maendeleo
		Kusambaza chakula na lishe shuleni					-	10%	30%	50%	75%	100%							OR - TAMISEMI	PORALG - LGA, MOEST, MOA, MOFL, TFNC, DP, L'INGOS, Wafadhili, Sekta Binafsi, Taasisi za Dini
		Kuimarisha mnyororo wa usimamizi wa usambazaji wa chakula na lishe shuleni	Shule kupata chakula cha kutosha ndani ya muda uliopangwa	Idadi ya shule zinazopatiwa chakula na lishe shuleni kwa wakati	Shule zote za msingi na sekondari	Tumia majukwa yaliyopo	-	10%	30%	50%	75%	100%							OR - TAMISEMI	Mkurugenzi wa Halmashauri, wadau wa maendeleo

Jumla ndogo ya 5 Matokeo ya 5 output 2																		
Matokeo ya 3: Kuimarika kwa Elimu ya Afya na Lishe shuleni																		
	Kuimarisha elimu ya usafi, afya na lishe kwa wanafunzi shuleni	Kutoa huduma za afya zenye miundombi nu yenye ubora (zikiwemo dawa za minyoo, vyandarua vyenye dawa, maji na vifaa vya usafi)	wanafunzi wote kufikiwa na mipango ya kuboresha afya na lishe shuleni	Idadi ya shule zenye miundombinu na vifaa vya usafi vinavyofanya kazi	Ujenzi wa matundu ya vyoov kwa viwango vinavyopendekezwa na serikali, vifaa vya kunawia mikono, matenki ya maji, visima vya maji/pumpu,	Tundu moja la choo shilingi 1,100,000 kwa shule za 18,000 @matundu 4	316,800,000,000	10	30	50	75	100	31,680,000,000	95,040,000,000	158,400,000,000	15,840,000,000	15,840,000,000	PORALG - LGA, MOEST, MOA, MOFL, TFNC, DP, L/INGOs, Wafadhili, Sekta Binafsi, Taasisi za Dini
						Tanki la maji lita 1000 shilingi 3,000,000 kwa shule za msingi 18000 kila shule matanki 2	108,000,000,000	10%	30%	50%	75%	100%	10,800,000,000	32,400,000,000	54,000,000,000	5,400,000,000	5,400,000,000	OR - TAMISEMI
		Kufanya tathmini ya lishe kwa wanafunzi wa elimumsingi		Asilimia ya wanafunzi waliofanyiwa tathmini ya hali ya lishe	Wanafunzi na walimu katika shule zote za msingi	Hakuna bajeti inayohitajika	-	10%	30%	50%	75%	100%						OR - TAMISEMI
		Kutoa elimu ya afya na lishe pamoja na ushauri		Idadi ya watoto wanaopatiwa elimu ya lishe na ushauri nasaha.	Wanafunzi na walimu katika shule zote za msingi na sekondari.	Hakuna bajeti inayohitajika	-	10%	30%	50%	75%	100%						OR - TAMISEMI
		kuanzisha klabu za afya na lishe shuleni	Klabu za shule za afya na lishe zinazofanya kazi	Idaadi ya shule zenye klabu za afya na lishe	Wanafunzi na walimu katika shule zote za msingi na sekondari.	Hakuna bajeti inayohitajika	-	10%	30%	50%	75%	100%						OR - TAMISEMI
Jumla ndogo							424,800,000,000						10,800,000,000	32,400,000,000	54,000,000,000	5,400,000,000	5,400,000,000	
LENGO LA 6:Kutoa mwongozo wa usimamizi, ufuatiliaji, na tathmini ya utoaji huduma																		
MATOKEO: Uwepo wa data sahihi za utekelezaji wa mpango wa chakula na lishe shuleni																		
		Kusimamia uingizaji wa data kwenye mifumo ya BEMIS na EMIS kujumuisha idadi ya wanafunzi wanaopokea huduma ya chakula na lishe shuleni.	Taarifa za wanafunzi kwa jinsi zao wanaopata huduma ya chakula na lishe shuleni zilizoingizwa kwenye mifumo ya BEMIS na EMIS.	Kuwepo kwa mifumo ya BEMIS na EMIS yenye taarifa za wanafunzi wanopata	Shule zote za msingi na sekondari	Hakuna bajeti inayohitajika	-						-	-	-	-	-	OR - TAMISEMI
		Kusimamia shule katika kuanzisha kanzidata za utoaji wa huduma ya	Kanzidata ya huduma ya chakula na lishe shuleni iliyosasishwa kuaminika, kutosha na inayoendana na muda	huduma ya chakula na lishe shuleni.	Shule zote za msingi na sekondari	Hakuna bajeti inayohitajika	-						-	-	-	-	-	OR - TAMISEMI

Kuimarisha njia za ukusanyaji wa data ili kupata taarifa za ufuatiliaji na tathmini ya mpango wa chakula na lishe shuleni	huduma ya chakula na lishe shuleni.	Kuimarika kwa uhifadhi, urejeshaji, ufikiaji na utumiaji wa data na serikali na wadau.	Kuwepo kwa timu ya pamoja ya ufuatiliaji na tathmini	Shule zote za msingi na sekondari	Hakuna bajeti inayohitajika													OR - TAMISEMI	Mkurugenzi wa Halmashauri, wadau wa maendeleo	
	Ufuatiliaji na tathmini ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni	Timu ya ufuatiliaji na tathmini iliyoungwa na kupatiwa mafunzo	iliyoungwa na kupatiwa mafunzo.	Shule zote za msingi na sekondari	Majukwaa yaliyopo													OR - TAMISEMI	Mkurugenzi wa Halmashauri, wadau wa maendeleo	
		Orodha ya vipengele vya ufuatiliaji na tathmini iliyoandalwa na kusambazwa	Uwepo wa orodha vipengele vya ufuatiliaji na tathmini iliyoandalwa na kusambazwa	Shule zote za msingi na sekondari	Hakuna bajeti inayohitajika														OR - TAMISEMI	Mkurugenzi wa Halmashauri, wadau wa maendeleo
	Kupata mrejesho kutoka kwa walimu, wanafunzi, wazazi na wadau wengine juu ya utekelezaji wa programu ya utoaji wa huduma ya chakula na lishe shuleni.	Kupatikana kwa mrejesho	Idadi ya taarifa za mrejesho zilizopatikana	Shule zote za msingi na sekondari	Hakuna bajeti inayohitajika														OR - TAMISEMI	Mkurugenzi wa Halmashauri, wadau wa maendeleo

Mji wa Magufuli - Mtumba

Mtaa wa TAMISEMI

SLP 1923,

41185 Dodoma, Tanzania

Simu : (255) 26 232 1 234

Barua Pepe : ps@tamisemi.go.tz

www.tamisemi.go.tz

**World Food
Programme**